

בעזה"ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

סעודת רעוא דרעוין

פרשת חקת - ראה

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען

שנת תשס"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תקי"ז - כ"ה

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

בסעודת שלישית פרשת חקת תשס"ח לפ"ק

והחקר אלו-ה תמצא (איוב יא-ז),
וחסרון ההצנה היא רק מקולר
דעתנו, שאי אפשר לנו לירד לעומקה.
וראיה חוטמת על זה, כי שאר חלקי
התורה אנו רואים עד כמה עמוקה
היא חכמה, והיא מחדד את מוחינו,
וכמו שאמרו הרבנים שיחכים יעסוק
בדיני ממונות, שאין לך מקצוע בתורה
גדול מהן, והן כמעין הגופע (בבא
בבא קמא:). ומזה ישכיל, שאם התורה
כתבה חוקה שאינה מוצנת, הרי זה
רק מקוטן עומק השגת האדם. -
והוא על דרך, כאשר שומעין דבר
שאינו מוצן ומושכל, מפי אדם ציוני
שאין אנו יודעין טיבו, אז דנים אותו
לסכל וזער. אצל אדם מכירין אותו
לחכם מופלג, אז גם אם לא יבין
דבריו, יתלה שזהו מחסרון השומע,
שהשגתו קטן וקלר נגד החכם ההוא.
וכמו כן אם התורה אומרת חוקה
שאינה מוצנת, אין צוה שום נפתול

זאת חקת התורה אשר נזה ה'
לאמור (י"ט-ג). ובאור החיים
הק' הקשה, למה כינה זאת חקת
'התורה' דייקא, ולא חקת הטורה
וכדומה. ויש לומר דהנה כל חוקי
התורה צודאי שיש בהם טעמים
נשגבים, והרי שלמה המלך החכם מכל
אדם זכה להשיג כוונת חוקי התורה,
חוץ מחוק של פרה אדומה. וכדאיתא
במדבר רבה בפרשתנו (י"ט-א) אמר
שלמה על כל אלה עמדתי, ופרשה של
פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי,
(קהלת ז-ג) אמרתי אחכמה והיא
רחוקה ממני ע"כ. ולכן על חוקה זו
דייקא, השטן והאומות העולם מונין
את ישראל לומר מה המצוה הזאת,
ומה טעם בה, והתורה אומרת גזירה
היא מלפני איהן לך רשות להרהר
אחריה (תנחומא ז).

אמנם אנו מאמינים, כי שכל האנושי
מוגבלת מלהבין חכמת אלקי,

ועקש, אלא זה מורה גדול עומק חכמת התורה, שאין לנו השגה בה.

והכתוב אומר, ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים לדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נותן לפניכם (דברים ד-ח). ופירש בספר כנפי נשרים, כי בתורה מצויה שלשה חלקים, חוקים משפטים ותורות. חוקים, היינו המצוות שאין להן שום טעם ואין מוצנות לבני אנוש, כך שאומות העולם שואלות, מה טעם יש בהן. משפטים, היינו המצוות המוצנות על פי השכל וההגיון, אשר גם אם לא נאמרו בתורה היו בני האדם מצינים אותן מעצמם. גם לבני המצוות הללו תמהות אומות העולם ושואלות, מה כל הרעש הזה בתורה זו, שהרי גם להן יש נימוסים כאלה, אף על פי שלא קבלו את התורה. תורות, היינו המצוות שבני אדם לא היו מסוגלים להשיגן בשכלם, ורק עתה משכבר נאמרו בתורה ואחרי שמתצוננים בהן, מצינים יפה את טעמן ותופסים את כל גדלותן ועומקן. יואל איפוא, כי מן התורות אפשר ללמוד ולהצין, שגם החוקים והמשפטים הינם לודקים, נכונים וקדושים, שבלי ספק יש גם לחוקים

טעמים הכמוס. והמשפטים גם הם יש בהם קדושה עליונה, ואינם רק בגדר נימוסים גרידא שקבלו עליהם בני אדם. וזהו כוונת הכתוב, ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים לדיקים ככל התורה הזאת. העמים ילמדו ויצינו, כי גם החוקים והמשפטים מלאים הם דק אלוקי וקדושה עליונה, כמו התורה הזאת, שהכל מצינים אותה ומכירים באלקותה ע"כ.

ואם כן מחלק הנקראת 'תורה', אנו משיגים עומק השגת 'החוקים', שלא לזלזל בה, ולא נתפתה מהשטן והאומות שמויין אותנו עבור זה, ומטילין עבור זה דופי בכבוד התורה. וזהו שאמר הכתוב, זאת חקת 'התורה', 'חוקה' זו נאמרה מהקצה שנתן לנו גם חלק 'התורה', אשר בזה כולם מודים שיש בהם קדושה עליונה וחקר חלקי, שבזה כל אחד מצין עומק השגתה. ואם בבני אדם הוא כן, שכאשר חכם מופלג אומר דבר שאינו מובן, לא מזלזלין בדבריו, אלא תולין החסרון בהשומע, מכל שכן בתורת ה', אשר אין חקר לתצונתו, חלק 'תורת' ה' מגלה לנו עומק החכמה שישנה ב'חקת' התורה, ולכן הדגיש הכתוב זאת חקת התורה.

שוב, שארית חמת, אם אדם זה מחזיק
עצמו לשארית, שמשים עצמו כשיריים,
תחגור, מזה הקצ"ה חוגר עצמו,
ועושה ממנו לבוש להתפאר בו.

ואולי יש לומר, צמה שאמרו (שנת
פח.) דרש ההוא גלילה עליה
דרב חסדא, בריך רחמנא דיהב אוריין
תליתאי לעם תליתאי, וברש"י פירש,
אוריין תליתאי, תורה נביאים וכתובים,
לעם תליתאי, כהנים לויים וישראלים
ע"ש. ונראה עוד, כי התורה יש לה
שלשה סוגי מצות, חוקים משפטים
ותורות, ויש לומר כי המה מכוונים
נגד השלשה חלקי נפש שבאדם, נפש
רוח ונשמה. כי חלק המשפטים
שמוצנים לכל בר דעת, איך בני אדם
נריכין להתנהג, זה מכוון נגד צחי'
נפש, שיש בכל בני אדם גם באומות,
שמרגישים ומצינים לורך המשפטים
השכליים. ושוב צא חלק התורות, שזהו
נגד צחי' רוח, אשר לאו כל אדם
זוכה להצינם, רק בני ישראל שיש
עילוי צנפסם על שאר בני אדם. ושוב
יש צה חוקים שאינם מוצנים כלל,
וזהו מכוון נגד נשמה, חלק אלקי
ממעל ממש, שגם אלקותו אין אנו
משיגין לעומקו, עמוק עמוק מי
ימצאנו. ובריך רחמנא דיהב לן אוריין

ובזה נראה לפרש הכתוב (תהלים
עו-יא) כי חמת אדם חודך
שארית חמת תחגור, כי חז"ל (ראש
השנה יז.) דרשו, נושא עון ועובר על
פשע לשארית נחלתו (מיכה ז-ח), למי
שמשים עצמו כשיריים [שיריים שאין
נחשזין, כך אינו חשוב בעיניו ואינו
מתגאה] ע"כ. והנה עיקר חשיבות
הענוה הוא צמי שזכה להתעלות
בתורה, ומכל מקום אין דעתו זחה
עליו, כי צשאר עניני גשמיים אין צמה
להתפאר, כי המה הצל הצלים, וכמו
שאמר הכתוב (ירמיה ט-כז) אל יתהלל
חכם בחכמתו, ואל יתהלל הגבור
בגבורתו, אל יתהלל עשיר בעשרו, כי
אם צזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע
אוחי. ולכן מי שזכה להשיג לכתרה של
תורה, ואף על פי כן משים עצמו
כשיריים, אדם זה חשוב בעיני ה'
יתצרך.

והנה התורה הקדושה מחולקת
לשלשה סוגים, חוקים
משפטים ותורות שהוא נוטריקון של
חמ"ת, ואמר הכתוב כי חמת אדם
חודך, האדם שזוכה להצין ולהשיג כל
התורה, זה מודה ומשבח על חלקו
שזכה להתעלות כזו, כי רק לדבר זה
יש יתרון למעלה מן השמש. ואמר

מצני החצורה מתרשל, אז התנהגותו אינו פועל רק על עצמו, שפוסל עצמו מעבודת הקודש, אלא על הכלל כולו יצא, הוא מחלי מכה הרבים, להמשיך גם אחרים על דרכו, והוא לפעמים בגדר חוטא ומחטיא את הרבים. ועל כן אמר, כי מי שאינו ממית אהלו עליה, אלא צא אל האהל ליהנות מאהלו, ואינו ממית עצמו עליה, לא רק שפוסל עצמו אלא הוא מטמא, שכל אשר צאהל יטמא, שמטמא גם את אחרים.

ויש לומר עוד, כי עיקר עמל התורה הוא בשחר טל ילדותו, שיזכה להצין ולהשכיל לימודו, ולהשיג טעמה של תורה, אשר מתוקה מדבש ונופת זופים. ואחר כך כאשר זוכה כבר לטעום טעמה, אז צאהצתה תשגה תמיד. וכמו שכתב צאור החיים הק' (דברים כו-ה) צמאמרס (ברכות ה.) אין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים צמתיקות ועריצות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחסצ צעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם ע"ש. ועל זה אמר הכתוב (משלי לא-יח) טעמה כי טוב סחרה, לא יכזה צלילה נרה, אחר

תליחאי, התורה שמחולקת למשפטים וחוקים ותורות, לעם תליחאי, לעם ישראל שחיותם הוא משורש נפש רוח ונשמה, וזה לעומת זה עשה אלוקים.

הבתוב אומר צפרשתנו, אדם כי ימות צאהל, כל הצא אל האהל וכל אשר צאהל יטמא שצעת ימים (יט-יד). ודרשו חז"ל (ברכות סג:): אמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימים אלא צמי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה [היכן מציאה] אדם כי ימות צאהל [צאדם שימות צאהלי תורה]. אמרי דבי רבי ינאי מאי דכתיב (משלי ל-ג) כי מיץ חלב יוציא חמאה, צמי אתה מוצא חמאה של תורה, צמי שמקיא חלב שינק משדי אמו עליה [המוציא את החלב שמוץ משדי אמו על דברי תורה, חמאה היא לו] ע"כ.

ולפי פשוטו, אדם כי ימות צאהל, להמית עצמו מהנאת האהל, שמיחדת לאדם למאכל ולמשחה ולשינה, לפרוש עצמו מתענוגי האהל, ולשום כל מעיינו ומחשצתו צתורת ה', ולהתמיד יומס ולילה צתורת ה'. ומסיים על זה הכתוב, כל הצא אל האהל יטמא, כי בני אדם שלומדים צצית המדרש צחצורה, כאשר אחד

ומאז להלאה יהיה אשריך גם בעולם הזה.

וְדַרְשׁוּן צַפְרָשָׁה צַחְטָא מִי מַרְיבָה, אָמַר ה' לְמִשָּׁה וּלְאַהֲרֹן, יַעַן לֹא הִאֲמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, לִכֵּן לֹא תִבְיֹאוּ אִתּוֹ הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבָסִים (כ-יג). וּבְרַשׁ"י פִּירֵשׁ, יַעַן לֹא הִאֲמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי, שְׁאַלְוּ דַּבְרַתְכֶם אֶל הַסֵּלַע וְהַיּוֹצֵא, הִיִּיתִי מִקֻּדֵשׁ לְעֵינֵי הָעֵדָה, וְאוֹמְרִים מִה סֵלַע זֶה שְׂאִינוֹ מַדְבֵּר וְאִינוֹ שׁוֹמֵעַ, וְאִינוֹ זָרִיךְ לְפָרְנָסָה, מִקִּיִּים לְדִבְרוֹ שֶׁל מִקּוֹם, קָל וְחוֹמֵר אִנּוּ ע"כ.

וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בָּזֶה, כִּי עִיקַר עֲבֹדַת הָאֱדָם לְיֹאדָו הוּא צַפָּה, לְהַזְהִיר מִכָּל דִּבְרוֹר שֶׁל אִסּוּר וּמַדְבְּרִים בְּטוֹלִים, וְלַהֲגִיט בּוֹ צַחְטָה וּתְפִלָּה. וְכִמוֹ שֶׁדַּרְשׁוּ חו"ל (חולין פט). הָאֲמַנְסִים אֲלֵס זְדַק תַּדְבְּרוּן (תהלים נח-ג), מִה אֲוֹמַנְתוּ שֶׁל אֱדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, יַעֲשֶׂה עֲצָמוֹ כְּאֵלֶם. יְכוּל אֲף לְדַבְּרֵי תוֹרָה כֵּן, תִּלְמֹד לֹמַר זְדַק תַּדְבְּרוּן ע"כ. וְהַעֲנִין הוּא, כִּי כָל דִּבְרוֹר הַיּוֹצֵא מִפִּי הָאֱדָם עוֹשֶׂה רוֹשֵׁם לְמַעֲלָה, וּבְדִבְרוֹרֵי קְדוּשָׁה מוֹסִיף כַּח צַפְמִלִּיא שֶׁל מַעֲלָה, וְלַהֲיַפּוֹךְ בְּדִבְרוֹרֵי אִסּוּר. וְכִמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ הָאֲר"י הַק', לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיּוֹצֵא מִפִּי

שְׂטֵעַם הָאֱדָם מִתִּיקוֹת הַתּוֹרָה, גַּם בְּלִילָה לֹא יִשְׁכַּב, וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר צַחְטָהּ. אֲלֵא שְׁחוֹמֵר הַגּוֹף מֵעַכְצָה אִתּוֹ הָאֱדָם מִלְּטַעֲמוֹ מִתִּיקוֹתָהּ. וְלִכֵּן בְּרַשׁ"י דְּרָכּוֹ, כִּךְ הִיא 'דְּרָכָה' שֶׁל תּוֹרָה, פֶּת צַמְלַח תִּחְכֵּל, וּמִיִּם צַמְשׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה, וְעַל הָאָרֶץ תִּשְׁשֶׁן, וְחַיִּי לְעַר תַּחֲמִיה, וְאַחַר כָּל זֶה, אִם אִתָּה עוֹשֶׂה כֵּן אֲשֶׁרִיךְ גַּם בְּעוֹלָם הַזֶּה (אֲצוֹת ו-ד), כִּי אַחַר שְׂזִיכְךָ גּוֹפוֹ, מִרְגִּישׁ אֲוֹשְׁרוֹ שֶׁל תּוֹרָה, וְהֵן אֲמַת כִּי רַשְׁיִתְךָ הִיא מִזְעַר, אֲבָל אַחֲרֵיִתְךָ יִשְׁגָה מֵאֵד.

וּבְגִמְרָא (שְׁמַת פּת). דַּרְשׁוּ, שְׂצַשְׂעָה שֶׁהַקְדִּימוֹ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע וְכו', קִשְׁרוּ שְׁתֵּי כַתְרִים [מִזִּיּוֹ שְׂכִינָה] לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְכו', וְכִיּוֹן שְׁחַטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְכו', כּוֹלֵן זֹכָה מִשָּׁה וּנְטוּלָן, דְּסַמִּיךְ לִיה (שְׁמוֹת לֵג-ו) וּמִשָּׁה יִקַּח אִתּוֹ הָאֵהָל. וּבְרַשׁ"י לְשׁוֹן צַהֲלוֹ נָרוֹ (איוב כט-ג), וְהוּא הִיֵּה קִירוֹן עוֹר פְּנֵי ע"כ. הִרִי לָנוּ כִּי אֵהָל הוּא לְשׁוֹן אֹר. וְזֶה שֶׁאָמַר זֹאת הַתּוֹרָה אֱדָם כִּי יָמוּת, אִין דְּבַרֵי תוֹרָה מִתְקִיִּימִין אֲלֵא בְּמִי שְׁמַמִּית עֲצָמוֹ עֲלֶיהָ, 'צַחְטָהּ', אִזּוֹ זֹכָה לְהַשִּׁיג שִׂיאֵר ה' עֵינָיו בְּאֹר הַתּוֹרָה, לְהַשִּׁיג אִתּוֹ הָאֹר כִּי טוֹב שִׁישׁ צֶה, וְרַק אַחַר שִׁמּוֹת עֲצָמוֹ עֲלֶיהָ, אִזּוֹ יִזְכֶּה לְאֵהָל, לְטַעֲמוֹ אֹרָה שֶׁל תּוֹרָה,

אותו ואין צו ממש, בכל זאת עשו הוא להחריב עולמות גדולים ושלמים ודפח"ת. (הוצא במעניה של תורה פי' מנורע).

והגדה כל האותות והמוראים שעשה משה לעיני כל ישראל עד עתה, היה תמיד על ידי מעשה, שלקח את המטה, וזה הביא העשר המכות במצרים, וקריעת ים סוף, ומלחמת עמלק. וכעת רצה ה' שיעשה להם נס בדיבור בעלמא, במוצא שפתותיו גרידא, וזה יכירו ישראל גדול כח הדיבור, שכל היוצא מפיו יעשה, שגם דומם מתפעל מדיבור פה להוציא מימיו, ומזה ילמדו ישראל איך יש לקדש הדיבור לה', להכיר שעקימת שפתיו של ישראל הוא כמעשה, ועושה רושם למעלה ולמטה. ולכן כאשר שינה משה ועשה את הנס במטה, אמר לו ה', יען לא האמנתם צי להקדישני לעיני בני ישראל, להורות להם קדושת הפה, עד היכן מגיע כח הדיבור של איש ישראל, ועל זה נענש שלא יכנס לארץ. [שוב הראוני נקודת הדברים בתורת משה בפרשתנו לה:].

ופייהם עלה הכתוב, המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש צם (כ-יג). ופירש רש"י

יעשה (במדבר ל-ג), שלא יעשה האדם דיבוריו לחולין, לחשוב שאין זהם ממש, אין צו מעשה אלא עקימת שפתיו, לא יחל דברו, אלא ידע שכל היוצא מפיו יעשה, בכל הגה שמוציא מפיו הוא עושה ופועל זהם למעלה גדולות ונאורות.

והכתוב אומר, כי הנה יוצר הרים וצורא רות, ומגיד לאדם מה שיחו, ודרשו חכמינו אפילו שיחה יחירה שצין איש לאשתו מגידים לו לאדם בשעת מיתה (חגיגה ה:). ויש לתמוה מה ענין זה לראשיתו של הפסוק, יוצר הרים וצורא רות. ופירשו צוה, כי עלול אדם לומר לנפשו מה משמעות וערך יכול להיות למלה שאין זה ממש, שאין רואים אותה ואין ממששים אותה. אומר לו איפוא הנביא, הבט וראה הנה יוצר הרים, האלקים צרא הרים גבוהים וענקים, שהם הממש הגדול ביותר בעולם, וצורא רות, הוא צרא גם את הרוח שאין זה ממש כלל, ואף על פי כן צאה רוח בלתי ממשית ובלתי נראית זו ועוקרת את הרי הענק משורשם, ומגיד לאדם, עוצדה זו כשלעצמה כבר אומרת לו לאדם, מה שיחו, מה טיבו של דיבור, שאף על פי שאין רואים

ולא מנינו שמשה רבינו יבקש זאת מאת ה'. ונראה מזה גדול קדושתו של משה רבן של ישראל, עד כמה היה רועה נאמן לנאן מרעיתו, שלא עלה על דעתו לעזוב אותם אפילו ליום אחד, להפרד מהם ולהשאירם בודד בלי מנהיג, ורק ששציל תועלת עצמו שהוא יתעלה בארץ. ומה גם, שהם ישראלו במדבר, והוא ישוטט בארץ זאת חלב ודבש, דבר כזה לא עלה על דעתו, כי רועה נאמן להנאן, לא ישאירם לעצמם גם לזמן קצר.

ואם כן מפרשה זו של מי מריבה, שנגזר עליו רק לא תביאו את הקהל הזה, והיה צידו ליכנס לארץ ישראל לכשלעצמו, ולא רצה לעזוב נאן מרעיתו, 'ויקדש צם', מזה נתקדש משה בעיני כל, איך ויותר על שלימותו, שיצתה נפשו על כניסת הארץ, אצל אם זהו על חשבון להשאיר את בני ישראל במדבר בודד, אינו צריך לזה עוד. ומזה נתקדש גם ה', שצחר במנהיגים כאלו להנהיג את ישראל, וכמו שאומרים (בצרכות הפטורה) אשר צחר בנביאים 'טובים', שכל תעודתם הוא רק להטיב לאחרים, ומוותרים עבור זה על טובת עצמם.

שנתקדש ה' צמה שמתו משה ואהרן ע"כ. ובצמ"בן הקשה, כי עדיין לא מתו, ואינו מתפרסם לצריות שימותו בחטא הזה, שיתירא הקב"ה על ידי כך ע"ש. ונראה כי עונש זה שלא יכנס לארץ ישראל, כאצ מאד למשה רבינו, שהתאווה ליכנס לארץ, והפיל על זה תקט"ו תפלות, ואחחנן אל ה' צעת ההוא, אעברה נח ואראה את הארץ הטובה הזאת (דברים ג-כג). והנה כאשר נדייק בשצועת ה', העונש היה, לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם, והיינו שהוא לא יוכל להביא את הקהל יחד עמו אל הארץ, אצל הקהל בלי משה יכולים להכנס, וכמו שהיה באמת. וכמו כן משה בלי הקהל גם כן יוכל ליכנס, ורק משה עם הקהל יחד, לא יוכל משה להביאם אל הארץ.

ואם כן היה מקום למשה רבינו לבקש מאת ה', שיכניסו לארץ ישראל בעצמו, ויתעלה שם מקדושת הארץ, וישאיר את בני ישראל לאיזה זמן במדבר, וזה לא נכלל בשצועתו של מקום, שלא גזר רק לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ, אצל ליכנס בעצמו בלי הקהל הזה לא נגזר עליו.

בסעודת שלישית פרשת בלק תשם"ח לפ"ק

תלך עמהם, לא תאור את העם כי צרוך הוא (כג-כז). ושוב אמר לו, אם לקרוא לך צאו האנשים קום לך אתם (כג-כז), ושוב אמר, ויחר אף אלקים כי הולך הוא, דהענין הוא, כי בלק ובלעם נשמרו צדיצורם ולא הזכירו שם ישראל, רק הגה עם ינא ממנרים ולא נודע מי הם, כי כבר נשבעו לזן ויעקב אם תעבור הגל הזה לרעה. על כן אמר לו הקב"ה לא תלך עמהם, כי אסור לך לילך לרעה, והדרך בעצמו אסור, כי הם בני יעקב. ועוד כי הלוכך הוא על מגן, כי צרוך הוא. ושוב אמר לו הקב"ה אם לקרוא לך צאו האנשים, ואתה הולך על דעת שתשמור הדבר אשר אדבר אליך, ואין דעתך לרעה, כי כבר אמרתי לך לא תאור כי צרוך הוא, אם כן ההליכה מותרת, כי כך היה התנאי צין יעקב ללזן, לרעה אי אתה עובר אבל אתה עובר לפרגמטיא (כ"ד עד-טו). ושוב וישכם בלעם בצוקר ויחבוש בעצמו אמונו, מה שאינו מן הראוי לאדם חשוב לולא שהשנאה מקלקלת השורה, אם כן נתגלה מטמוני לזו לקללם, אם כן ההליכה אסורה לעבור הגל הזה

ויחרר אף אלקים כי הולך הוא, ויחבוש מלאך ה' צדך לשטן לו (כג-כז). ויש לדקדק למה שלח ה' מלאך דייקא, הלא כמה דרכים יש מקום לעוררו על מעשהו. ונראה דהנה לזן כרת צרית עם יעקב בעשיית גל, וכמו שנאמר (בראשית לא-כג) ויאמר לזן ליעקב וגו', עד הגל הזה ועדה המנצה, אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה וגו' לרעה. ואיתא במדרש תנחומא (וינא יג) דזהו שאמר הכתוב (כג-כה) ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר, הגל הוא הקיר, לפי שעבר בלעם את השצועה שנשבע ליעקב, ובלעם זה לזן שנאמר ארמי אובד אבי (דברים כו-ה), ועל שבקש לבלות ישראל נקרא ארמי, ולכך נפרע הקיר ממנו, לפי שהוא העד על השצועה, כדכתיב יד העדים תהיה זו בראשונה (שם יז-יז) ע"כ. ופירשו צוה דברי רש"י, גדר מזה וגדר מזה (כג-כד), סתם גדר של אצנים הוא ע"כ. והיינו שבא לפרש, דלפיכך נענש על ידה בראשונה ע"כ.

ובתורת משה (ק"י) כתב לבאר צוה,
שמתחלה אמר לו ה', לא

ובקשתי (בראשית מה-כג), ובתרגום
צללותי ובעותי. וכאשר ראה זאת בלק,
חשש כן גם על בשרו, שלא יבואו
עליו זכח פיהם ליטול את ארצו. וזהו
שאמר הכתוב, וירא בלק בן נפוך את
כל אשר עשה ישראל לאמורי (כג-ב),
היינו מה שעשה ישראל סבא, יעקב
אבינו, שלקח את שכס מאמורי צללותא
ובעותא, לכן ויגר מואב מפני העם,
שגם עליו יבואו זכח התפלה ע"כ.
ולכאורה אם דיבור כמעשה דמי, מה
לו לבלק לחוש לישראל, הא נטווי אל
תצר את מואב, ועל כרחך דהוי
סבירא ליה, דדיבור לא הוי כמעשה
ויש לחוש לדיבורם, אם כן גם כריתת
ברית של לבן לא היה אלא על רעה
כמעשה, אבל דיבור אין חשש, לכן
שלח אחריו, לכה ארה לי את יעקב.

אמנם אכתי יש לדון, הא סוף כל
סוף לא קילל אותם, ולא
דיצר עליהם רעה, אלא ה' שם דבר
צפיו וצירכס, אלא שהמחשבה היא
לרעה, ואם כן למה נענש על
המחשבה, הא המחשבה רעה אין
הקב"ה מנרפה למעשה (קידושין לט:).
וצריכין לומר כמו שכתבו התוס' שם,
דזהו רק בישראל, אבל באומות העולם
מחשבה רעה מנרפה למעשה דכתיב

לרעה, על כן ויחר אף ה' כי הולך
הוא ע"כ.

ולכאורה יש לדון, הא בלעם לא
הלך כדי לעשות להם
רעה בפועל כמעשה, אלא כדי לקללם,
ומנא לן דגם דיבור נכלל בכריתת
ברית ההוא. וצריכין לומר על דרך
שאמרו חז"ל (שבת קיט). אמר רבי
אלעזר מנין שהדיבור כמעשה שנאמר
(תהלים לג-ו) בדבר ה' שמים נעשו
ע"כ. וכיון שהדיבור כמעשה, הרי זה
כעושה עמהם רעה בפועל.

ובזה היה נראה לבאר, למה שלח
אליו בלק שיצא לקלל את
ישראל, ולא חשש על כריתת הברית
שעשה לבן שלא יעבור את הגל לרעה.
דהנה לכאורה יש להציץ עוד, למה
חשש בלק, עתה ילחכו הקהל את כל
סביבותינו, הלא ישראל נטווי, אל תצר
את מואב ואל תחגר צם מלחמה
(דברים יג-ט). ואיתא במפרשים, שיראתו
היה שצני ישראל יבואו עליו זכח
פיהם, וכמו שאמרו במדרש רבה (כ-ד)
מה שור כחו צפיו, אף אלו כחן
צפיהן. ומצינו כיוצא בו ביעקב אבינו,
ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך,
אשר לקחתי מיד האמורי בחרצי

זהירות הדיבור מזריחת העולם
 בדיבור, כמו כן יוצן זהירות המחשבה
 ממעשה שמים וארץ שנבראו במחשבה,
 והנה מצואר בעליל דשורת הדין
 דמחשבה כמעשה, וחסד היא צישראל
 לבלתי מרף המחשבה, וצאומות הדין
 דין אמת ע"ש.

ואם כן מהמלאכים נוכל ללמוד כוחו
 של דיבור, וגם כוחו של
 מחשבה, אשר שניהם נחשבים כמעשה.
 והראיה שמכל דיבור נברא מלאך, הרי
 שהדיבור עושה רושם, וכמו שלמדים
 ממה שדבר ה' שמים נעשו. ועוד
 גם זאת, שכיון שיום הראשון נברא
 הכל במחשבה, כדי שלא יבראו ממנו
 מלאכים, ומה שדבר ה' שמים נעשו,
 היתה במחשבה גרידא, אם כן למדים
 מזה שמחשבה כמעשה. ואם כן אין
 לבלעם להצטדק, שאינו עובר על
 כריתת הצרית, כיון שאינו הולך
 להזיקם בפועל, שהרי גם דיבור
 ומחשבה נחשב לו למעשה. ולכן כאשר
 חרה אף אלקים כי הולך הוא,
 שההליכה בעצמה לאיסור, שעובר צוה
 על כריתת צרית שלא יעבור לרעה,
 נשלח אז מלאך ה' צדק, שהוא יהיה
 לשטן לו, שלא יצטדק שכל מעשהו
 הוא רק בדיבור ומחשבה, כדי

(עובדיה ה-י) מחמם אחיך יעקב תכסך
 צושה ונכרת לעולם, ולא מנינו שעשה
 עשו שום רעה ליעקב, אלא מחשבתו
 הרעה אשר חשב עליו, מרפיה הקצ"ה
 למעשה ע"כ. וכמו כן בלעם, כיון
 שמחשבתו היה לרעה, נחשב לו הדבר
 כמעשה, ולכן נענש עליה.

והנה צוועם מגדים (ריש פ' בראשית)
 כתב להוכיח דמעיקר הדין
 מחשבה הוי גם כן כמעשה, דהנה
 המפרשים ז"ל הקשו על מאמרם, למה
 נאמר ציוס ראשון יום אחד, מלמד
 שהקצ"ה יחיד בעולמו, שלא נבראו
 המלאכים עד יום שני (צ"ר ג-ח), הלא
 אמרו במסכת חגיגה (יד.) כל דיבור
 ודיבור שיצא מפי הקצ"ה נברא מלאך
 שנאמר (תהלים ג-ו) וצרות פיו כל
 צבאם, וידוע דבראשית נמי מאמר הוא
 (ראש השנה לז.), אם כן מיד שיצא
 דיבור מפי הקצ"ה, נבראים ציוס
 הראשון מלאכים. ותירו ז"ל (שצט
 מישראל) דבראשית אינו מאמר ממש
 אצל הוא נחשב למאמר, והא ראה
 שלא נאמר צו אמירה. רק במחשבה
 נבראו שמים וארץ, וזו בראשית דהיינו
 המחשבה שהיא ראשית לדבור, נבראו
 שמים וארץ ע"ש. ומעתה הנה ברור
 לפניך זהירות המחשבה, כאשר למדנו

נשבה רוח נפונית, דאז היו נריכין להענני הכבוד להתפשט, ליתן מקום להרוח נפונית ליכנס בתוכו. אצל לשצט דן שהיו חונים מצחוץ, אולי נשיב להו רוח נפונית.

וְלִבְנֵי רצה בלעם לראות קצה העם, שצט דן החונים חוץ לענני הכבוד, שלא מלו עצמם, כדי לעורר עליהם מדת הדין ממנה נפשך, אם אינם נימולין בשציל דנופוי הם, אם כן יתעורר עליהם חטא העגל, וכמו שכתוב בתרגום, וישת אל המדצר פניו (כד-ה), ושוי לקבל עגלה דעצדו ישראל במדצרא אפוהי. ואם אין נימולים בשציל דלא נשיב להו רוח נפונית, הרי טעם זה לא שייך בשצט דן, ואם כן הם מצטלים מנות מילה, והרי חרה אף ה' צמשה על שנתרשל צמנות מילה, הנה אנכי הורג את בנך בכורך (שמות ד-כג), וממילא יוכל לעורר עליהם מדת הדין, צעת שיסתכל על שצט דן.

וְזָדוּ שאמר בלעם לצלק, התיצב על עולתך ואלכה, אולי יקרה ה' לקראתי, ודבר מה יראני והגדתי לך, וילך שפי (כג-א). דאיתא צמדרש רבה (צמדצר י-ח) זה הדצר אשר נזה ה'

שמהמלאך ילמוד לקח שגם זה נחשב כמעשה, וצריאת שמים וארץ היתה צמחשבה גרידא, בשציל המלאכים, וממילא יש לו לבלעם להשכיל שיעגש גם על המחשבה, ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר.

וְאָמַר הכתוב, ויקח בלק את בלעם ויעלהו צמות בעל, וירא משם קצה העם (כז-מא). וצאמת היו בני ישראל מוקפים צענני הכבוד, ולא היו יכולים לראותם. אך בתרגום יונתן (ס) כתב, לשצט דן פלטם הענן מפני שהיה פסל מיכה עמהם, ועליהם נשא את עיניו לקללם. ונראה צציאור הדברים, דאיתא צגמרא (יצמות עא:): דבני ישראל צמדצר לא מלו עצמם, משום דלא נשיב להו רוח נפונית, מאי טעמא, איציעית אימא משום דנופוי הוו [ממעשה העגל, ולא היו ראויין לאור נוגה]. ואיציעית אימא דלא נצדרו ענני כבוד [שהיו מוקפין, ולא היתה חמה יכולה להכנס] ע"כ. ולכאורה יש לדון אי לשצט דן שהיו חונים חוץ מהענני כבוד, אי נשיב להו רוח נפונית. ולטעמא משום דנופוי היו, צודאי דלא נשיב להו. אצל לטעמא דלא נצדרו ענני הכבוד, אולי רק לישראל שהיו מוקפים צהעננים לא

צריה יכולה לכויין, ואם כן צעל כרחו
היה צריך לעמוד בשעת קללתו, וכיון
שזלעם היה הולך כעת, היה יכול
להיות ויחר אף אלקיס ודפח"ח (הוצא
בכרס שלמה גליון קט). ולכן הוצרך
זלעם לילך יחידי בשקט, שיוכל לכויין
כראוי באותה רגע.

ופרישה זו הוא מוסר השכל על
גודל כח הדיבור, עד כמה
עושה רושם למעלה, הן ממנה שנחירא
זלק מפני בני ישראל, ויגר מואב
מפני בני ישראל, הגם שננטוו אל תצר
את מואב, מכל מקום זכח התפלה
יוכלו להתגבר עליו, וכמו שעשה
ישראל סבא לאמורי, שלקח את שכס
בחרבו ובקשתו, בצלותא ובעותא. ושז
הביא את זלעם, שגם כן אין כחו
אלא צפיו, הרי לנו מה דיבור עושה.
- וכל מעלתו של זלעם היה, שידע
דעת עליון, לכויין השעה של מדת
הדין, אשר זה לא כל אדם זוכה
להשיג, אבל לעומת זה שיעורר האדם
בדיבורו מדת החסד שיושפע למטה,
אשר שעה זו יוכל כל אחד לכויין, כי
חסד ה-ל כל היום (תהלים נג-א), וחזן
מרגע זו שהקצ"ה כועס, שאר כל
הרגעים הם מלאים חסד ה', ובקל
יוכל כל אחד ואחד לעורר רחמים

תעשו (ויקרא ט-ו), מה הוא זה הדבר,
על המילה, כמה דחימא (יהושע ה-ד)
זה הדבר אשר מל יהושע ע"כ. ולכן
אמר, 'ודבר' מה יראני, שיוכל לראות
דבר הנוגע לציטול מנזות מילה,
שמולזין ישראל במדבר, וזוה ימצא
מקום שיחול עליהם מדת הדין.

וזוה שמסיים, וילך שפי, פירש רש"י
לשון שופי ושקט יחידי שאין
עמו אלא שתיקה ע"כ. ובתרגום
ירושלמי זלז שפי. כי זלעם אמר,
וידוע דעת עליון (כד-טו). ואמרו חז"ל
(עבודה זרה ד:): אפשר דעת בהמתו לא
הוה ידע וכו', אלא שהיה יודע לכויין
אותה שעה שהקצ"ה כועס זה וכו'
ע"ש. ולזה היה צריך שעה נוח ושקט,
שיוכל לכויין הרגע כמימריה.

וראיתי מהיעצ"ן שכתב בגליון
החומש שלו, ששמע
מאציו החכם צבי ז"ל, על הא דאמר
הכתוב, ויחר אף אלקיס כי הולך הוא
(כג-כז), דלכאורה היאך חרה אז אף
אלקיס, הלא לא כעס ה' כל אותן
הימים. אמנם מצינו בקריאת שמע
ותפלה, כי ההולך אינו יכול לכויין
כראוי (ש"ע א"ח סימן ס"ג וסימן ז"ד),
וזלעם היה צריך לקללתו כוונה
עזומה, לכויין אותה שעה שאין כל

סביבותיהם כלחוך השור. ומה ענה אותו זלעם, שהוא יודע דעת עליון, לכיון השעה של דין שיוכל לעורר אז באמרי פיו, למען דעת 'דקות' ה', מזה הדע ותכיר גודל כח התפלה שמתפלל אדם לה', איך עושה רושם רב למעלה להוריד השפעה למטה, ולפעול באמרי פיו כל מה שהוא נריך.

גם נרמז בזה שאמר למען דעת דקות ה', ומתחלה נבאר מה שאמר ה' לזלעם, לא תלך עמהם, לא תאור את העם כי צרוך הוא (כז-כז). ולכאורה למה מנע אותו מליילך עמהם, העיקר הוא שלא תאור את העם, ואם ה' שם חכה בפיו שלא יוכל לקללם, מה איכפת ליה הליכתו. ועיין בצפורנו שכתב, אף על פי שלא תקללם לא תלך, כדי שלא תתן עיניך בהם לרע, כעין אמרם (ברכות נח): נתן עיניו צו ונעשה גל של עצמות ע"כ. ואכתי נריך ביאור, שלא מנינו כח כזה באדם רשע, שבנתינת עיניו יעשה גל של עצמות. אך אולי לא גרע משאר עין הרע שמוקת. — גם מה שכתב רש"י, שאמר זלעם, אם קן אברכם, אמר לו אינם נריכים לצרכתך, כי צרוך הוא. משל אומרים לצרעה, לא מדובשיך ולא

למעלה כדיבורו, ולהמשיך בתפלתו השפעות של חסד.

וזדו הסיבה שהאריכה התורה הקדושה בפרשה זו של זלק וזלעם, להורות לנו על גודל כח הדיבור, לשמור את פיו ולשונו מדיבורים אסורים, וכנגד זה להמשיך השפעות טובות למטה כדיבורי תפלה, אשר הקצ"ה שומע תפלות כל פה. ונראה דזהו שאמר הנביא, עמי זכר נח מה יען זלק מלך מואב, ומה ענה אותו זלעם בן צעור, מן השיטים עד הגלגל, למען דעת דקות ה' (מיכה ו-ה). וחז"ל דרשו (שם) שהקצ"ה אמר לישראל, דעו כמה דקות עשימי עמכם, שלא כעסתי צימי זלעם הרשע וכו' ע"ש. ויש לומר עוד, כי התפלה נקרא בשם 'דק', כמו שאמרנו (ברכות יד). כל המתפלל ויוצא לדרך, הקצ"ה עושה לו חפציו שנאמר (תהלים פה-ד) דק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. וברש"י דק זו תפלה, שמצדיקו לצוראו ע"כ. וכמו קן אמרו חז"ל (ברכות ט). אין נח אלא לשון תפלה ע"כ. וזהו עמי זכר נח, זכור גודל כח התפלה, כי זכור מה יען זלק מלך מואב, מפני שנתיירא מכוחן של ישראל צפיהם, שילחכו את כל

וּנְרָאָה הטעם שזכרה זו של מה טובו אהליך יעקב, נשארה הזכרה לעולם, ולא נהפכה לקללה כפי כוונת לבו, לפי שצחך חוכו ידע האמת לאמיתו חשיבות ומעלת הצחי כנסיות וצחי מדרשות שזישראל, שאין דוגמתם בכל העולם כולו, והצית המדרש הוא גן עדן לנדיקים, עולמן תראה צחייך. וגם כאשר עלה לבו לקלל הצחי כנסיות וצחי מדרשות, היה זו רק מן השפה ולחוך, אבל צפנימיות לבו ידע, שהדברים הם אמת לאמיתו, מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, ולכן הם נשארו לזכרה, כפי כוונתו האמיתית צחוך חוכו של לבו.

וְהִגֵּדָה 'זדק' רומז על התורה, כמאמרם (חולין פט.) האמנם אלם זדק תדברון (תהלים נח-ג), מה אומנתו של אדם בעולם הזה, ישים עצמו כאלם. יכול אף לדברי תורה, תלמוד לומר זדק תדברון ע"כ. הרי זדק רומז על התורה. ומפרשה זו של בעלם, שכולן חזרו לקללה, חוץ מהזכרה מה טובו אהליך יעקב, אנו למדים גדול החשיבות של לימוד התורה, שאפילו בעלם הכיר הזכרה שיש צוה לישראל, ולכן לא חזרה

מעוקליך (תנחומא ה) ע"כ. ויש להבין כי זכרה הוא חושש שכשיתן לו דובשו יצא גם לעוקלו, אבל בעלם ששם ה' דבר צפיו, ולא היה יכול לקללם, מה איכפת ליה אם יצרכם.

וּנְרָאָה דאיתא בגמרא (סנהדרין קה:): מזכרתו של אותו רשע, אתה למד מה היה לבו וכו'. אמר רבי אבא בר כהנא כולן חזרו לקללה [כל הזכרות של בעלם חזרו לקללה כמו שהיה כוונתו מתחלתו], חוץ מצחי כנסיות וצחי מדרשות, שאמר מה טובו אהליך יעקב (כד-ה) [שלא יפסקו מישראל לעולם], שנאמר (דברים כג-ו) ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לזכרה כי אהבך ה' אלקיך, קללה ולא קללות [אחת מן הקללות הפך לזכרה שלא חזרה לעולם, ולא כל הקללות לזכרות, שחזרו] ע"כ. - ואם כן צאמת כל דיבור שיצא מפיו של אותו רשע, עשה רושם לרעה, כיון שבלבו רצה לקללם, ועיקר הפעולה נמשכה אחר המחשבה, וחזרו כולן לקללה. על כן לא רצה ה' שילך עמהם, אפילו אם סופו לזכרם, כי מכל זכרה שיצרכם יהיה להם היזק, ושפיר אמרו לא מדובשיך ולא מעוקליך, כי צנתינת הדבש עוקץ גם כן.

ובמונח ילמוד אדם לקח, שלא יחליש
 דעתו בקיום מצות ה',
 שלימודו הוא שלא לשמה, וכמו כן
 מצותיו לא טובים יותר, כי ה' מחשיב
 גם עצודה שלא לשמה, ושכרו גדול
 ונורא, ומעשייתו שלא לשמה, יזכה
 בדורות רבות אחריו, שיהיו זרעו
 עובדי ה' לשמה. — ויש לומר דעל
 זה רמז הכתוב, ודברת צם בשבתך
 בציתך ובלכתך בדרך ובשכנך ובקומך
 (דברים ו-ז), כי יש לעסוק בתורה בכל
 מקום ובכל עת, הן ביחיד והן ברבים,
 ולא יחוש על פניות של שלא לשמה,
 והו' כאשר דברת 'צם', שתלמוד לקח
 מהמ"צ קרצנות שהקריב בלק מלך
 מואב, אז תראה שאין נפקא מינה
 באיזה אופן אהה מקיים המצוה, ולא
 תזלזל בשום מצוה, גם כאשר לא זכית
 עדיין לצוא לבחי' לשמה, ובכל מקום
 תעסוק בתורה, הן בשבתך בציתך, והן
 בלכתך בדרך וכו', כי בסופו יצא
 לשמה.

לקללה, ומזה נצין 'דקות' ה', היינו
 חשיבות התורה של הקצ"ה שנתן לנו.

עוד למדים אנו מפרשה זו דקתו
 של מקום, עד היכן שאינו
 מקפח שבר כל צריה, דאיתא בגמרא
 (סוטה מז). אמר רב יהודה אמר רב,
 לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף
 על פי שלא לשמה, שמחוך שלא לשמה
 בא לשמה, ששכר מ"צ קרצנות
 שהקריב בלק מלך מואב, זכה ויצתה
 ממנו רות, שיצא ממנו שלמה, שכתוב
 ציה (מלכים א ג-ד) אלק עולות יעלה
 שלמה ע"כ. הרי לנו שהגם שכוונתו
 בהקרב קרצנות שלו, היו כדי שיוכל
 על ידי זה לקבל את ישראל, והחלק
 של השלא לשמה בהקרב הקרצנות,
 היה זכוונה פחותה וצויה להכעיס
 את קונו, מכל מקום מצוה מיהא
 עבד, שהקריב קרצנות לה', ולא קיפח
 ה' את שכרו, שזכה להעמיד כל
 מלכות צית דוד עד מלך המשיח.

בסעודת שלישית פרישת פנחס תשם"ח לפ"ק

קח לך את יהושע בן נון, איש אשר
 רוח בו, וסמכת את ידך עליו

הכהן יעמוד ושאל לו צמשפט האורים וגו' (כו-יח). ובגמרא (בבא בתרא עה.) מהודך ולא כל הודך, זקנים שצאתו הדור אמרו, פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לזנה ע"כ. ויש להבין מה איכפת ליה לקוב"ה, אם גם יהושע יזכה להודו של משה, להיות גם פניו כפני חמה. ומהו הנתינת טעם על זה 'למען ישמעו כל עדת בני ישראל'. - גם מה שדקדק לומר ולויתה אותו 'לעיניהם', ולא אמר 'לפניהם'. עוד יש להבין מה שקיים, 'ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו צמשפט האורים', צודאי שישאל להאורים ותומים, כי על זה ניתנה האורים והתומים להכהן, ולמה פרט ענין זה דייקא כאן.

וגר'א דאיתא בגמרא (חולין קלט.) משה מן התורה מנין, צגס הוא צשר (צראשית ו-ג), וצרש"י צגס"ם צגמטריא משה"ה ע"כ. ופירשו צו עוד, כי אמרו חז"ל כל הנביאים נתצאו צכה אמר ה', מוסף עליהם משה שנתצא צלשון זה הדבר (רש"י צמדצר ל-ג). והיינו כי משה זכה ששכינה מדברת מתוך גרונו, ולא אמר כשליח כה אמר ה', אלא זה הדבר אשר נזהר ה', כי דיצורו היה דיצור ה' צעמנו.

וזהו הרמז על משה, צגס"ם הוא צשר, ש"כינה מדברת צ'תוך ג'רונו. וצדרשות חתם סופר (לו' אדר קלד:) כתב, כי פני משה כפני חמה, ותכלית אור הצדיקים הוא כנארת השמש צגצורתו, ותרגס יונתן (שופטים ה-לא) שתהיה אור החמה שצעתים כאור שצעת הימים, והתם (ישעיה ל-כו) תרגס שתהיה שצעתים כאור החמה, דהיינו שצע פעמים שצע פעמים שצע, דהיינו שצג"ג אורות, וזהו צגס"ם אותיות שצג"ג ע"כ. ולכאורה יש להבין המשך הכחוצ 'הוא צשר', דאיוה שייכות יש זה לזה.

ויש לומר, כי משה התפלל, יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל צשר איש על העדה (כו-טו), וצרש"י אמר לפניו, רצונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהג, שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו (תנחומא י) ע"כ. וזו מדריגה נפלאה שזכה צו משה, שמרוס גדולתו שהעניק חמה צקומתו, לזכות להיות לו פני חמה שלעתיד, שיוכל להוריד עצמו גם לאנשים פחותי ערך. אשר צדרך כלל, חכם גדול וחרף, אי אפשר לו למצוא שפה משותפת עם עמי הארץ,

בו, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, אצל כדי להשיג זאת, 'ונתתה מהודך עליו', ולא כל הודך. ומפרש דלכן לא תתן לו כל הודך, 'למען ישמעו כל עדת בני ישראל', שיוכל כל אחד לשמוע ולקבל ממנו. - והנה אם היה מוסר משה ליהושע כל הודו, לא היה צריך לעמוד לפני אלעזר הכהן לשאול לו צמשפט האורים, וכמו שכתב בתורת משה צפרשתנו (קל:), שכל ימי משה לא היה צריך לעמוד לפני אהרן לשאול צאורים ותומים, שהרי השכינה מדברת עמו בכל עת, ואמר עמדו ואשמעה מה יאמר ה' לכם (צמדז ט-ח) ע"ש. אצל צהיות שמתן עליו רק מהודך ולא כל הודך, לכן לפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו צמשפט האורים.

ואמור הכתוב, והעמדת אותו לפני אלעזר הכהן, ולפני כל העדה, וצויתה אותו לעיניהם (כו-ט). כי צמשה נאמר כאשר קרן עור פניו, וייראו מגשת אליו וגו', ויתן על פניו מסוה (שמות לד-ג). ואם היה נתן משה ליהושע כל הודו, ופניו היו גם כן פני חמה, אז לא היו יכולים להסתכל עליו צעיניהם, אצל כאשר תתן עליו רק מהודך ולא כל הודך,

כסילים שלא זכו לחכמה, הדומין לצהמה. אמנם משה רבינו מצד אחד היה צגגם, המעלה היותר הגדולה שאפשר לילוד אשה לזכות, ומצד השני 'הוא צשר', היה יכול להוריד עצמו גם לצני אדם שאין צהם אלא צשר ורוח. ומשה מן התורה מנין, היכן אנו רואים גודל מעלתו, צגגם הוא צשר, שכלל צתוכו מרום המעלות עד המדריגה התחתונה.

אמנם לא כל אדם זוכה למדריגה זו, שיוכל להוריד עצמו גם לפחותים, ולילך כנגד רוח של כל אחד ואחד. ואם היה משה נתן ליהושע כל הודו, שגם פניו יהיו כפני חמה, לא היה יכול להלך כנגד כל אחד ואחד, והרי משה ציקש יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל צשר איש על העדה, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין 'להם' רועה, שכאשר הרועה הוא צרום המעלות יש להעדה רועה העומד על גצם, אצל אין 'להם' רועה, אין יכולים להיות להם שייכות וקשר עם הרועה.

על כן אמר לו ה', קח לך את יהושע צן נון, איש אשר רוח

אז וצויתיה אותו לעיניהם, שיוכלו ליתן עיניהם זו.

והוא מעלה גדולה להאדם, כאשר יוכל ליתן עיניו על רבו, וכמו שאמרו (עירובין יג): אמר רבי האי דמחדגנא מחבראי, דחזייתיה לרבי מאיר מאחוריה [כשלמדתי לפניו ישבתי בשורה שלאחריו], ואלמלי חזייתיה מקמייה, הואי מחדגנא טפי, דכתיב (ישעיה ל-כ) והיו עיניך רואות את מוריך ע"כ. - ונראה שדורו של משה, שקיבלו את התורה מפי ה', וראו את המעמד הנצחר, וגם צניהם אחריהם שזכו להיות במחיצתו של משה, אשר שכניה מדברת מתוך גרונו, קדושתו היתה כה גדולה להשפיע על כל סביבתו, אשר אולי לא הוצרכו להקבולה של והיו עיניך רואות את מוריך. אבל כאשר נסתלק משה איש האלקים, הוצרכו למנהיג שיהא רק כפני לבנה, שיוכלו לקבל מראייתו, 'וצויתיה' אותו לעיניהם, מלשון צוותא, שיחבר את יהושע לעיניהם של ישראל, שיקבלו תמיד עליו, וצוה יתעלו.

ואיתא בגמרא (ברכות לג:) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' וגו' (דברים י-יב), אטו יראה מילתא

זוטרתא היא וכו'. ומשני איך לגבי משה מילתא זוטרתא היא ע"כ. וידוע הקושיא, שהרי התורה הקדושה מדברת כלפי כל אדם, ומה לנו כי לגבי משה היא מילתא זוטרתא. ופירשו זו שהכוונה הוא, שאם שריו האדם במחיצתו של משה, שמסתובב אלנו, ורואה תמיד תהלוכותיו בקדושה, אז לכל אדם יראה מילתא זוטרתא ע"כ. ולכן צוה אותו לעיניהם, שיהיו תמיד בצוותא חדא, להיות רצם תמיד נגד עיניהם, ואז יעלה עמו כל בית ישראל.

אמנם לפעמים האדם רואה דרכי הדדיקים, הוא רואה איך רבו מתפלל, אבל אינו מרגיש שזה נוגע לו, שגם הוא ישתדל ללכת בדרכיו ולעשות כמתכוונתו, ומתחלתו אינו צא כדי ללמוד ממנו איך תהא תפלתו לעצמו. הוא רואה את רבו אוכל בקדושה וזהירות, אבל הוא חוזר ואוכל כולל וסובא. והוא כי מתחלה לא צא כדי להתחבר עם מה שיראה בעיניו, והכל אלנו רק כמנצח אנשים מלומדה. ועל כן אמר, וצויתיה אותו לעיניהם, שיהיה לצוותא ולהתחברות עם מה שרואה בעיניו, ליתך אחר דרכי רבו, ורק אז תהא להם תועלת רב מיהושע.

ובמדות טובות, הרי זה מדבר אליו, גם אתה תשתדל לילך בדרך הזה, ולעשות כמתכונתו. וזהו והיו עיניך רואות את מוריך, אבל צראה בעלמא לא קנה, אלא אזניך תשמענה דבר מאחריך לאמור, מראה זו יוצא דיבור המדבר אליך, והט אזניך לשמוע אותה, ומה הוא הקול הזה, זה הדרך לכו צה, לילך בצרכי רבו, וללמוד מכל דבר שרואה אלנו. ועל זה אמר ה' למשה, וזויתה אותו לעיניהם, שיהיה יהושע לזויתא לבני ישראל, לראות דרכי עבודתו, וללמוד ממנו ללכת בצרכיו.

ובבר ביארנו צמה שאמר רבי, דמחדדנה מחצראי דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה, כי הרבה פעמים צילדותו אין לו לב להבין ולהשכיל מה שרואה, ומה יוכל לקבל אז מרבו, רק צרבות הימים כשמתגדל, אז מסתכל למפרע על הימים המאשרים שהיה יושב צאהלה של תורה, ומחזירו צרעיוניו להתצונן מה ראה ולמד, ומה יוכל לנצל ממנו כעת. וגם זה על כל פנים הוא איזה מדריגה, דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה, למפרע אחר ימים ושנים, אז מצין מה שראה צילדותו. ואלמלי

ואמר הכתוב שם, והיו עיניך רואות את מוריך, ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמור, זה הדרך לכו צו ע"כ. והיינו על דרך שפירש הגאון רבי שמעון סופר ז"ל מקראקא, קול דברים אתם שומעים, ותמונה אינכם רואים זולתי קול (דברים ד-יב), שיש לאדם לידע אשר כל מה שצא כנגד עיניו לראות, הרי זה לסיבה ולתכלית של כבוד שמים, כי כל מה שצרא ה' בעולמו לא צראו אלא לכבודו, ומן השמים הסיבו הדבר שיראה זאת. ותמונה הוא מדבר אליו שילמוד ממנו לשמור ולעשות את כל דברי ה'. וכאשר רואה מעשי צראשית, הרי זה כאילו יוצא לו קול, שאו מרום עיניכם וראו מי צרא אלה (ישעיה מ-ט). וכשרואה עבודת הצדיקים הרי יש צוה קול, ככה צריכין לעבוד את ה'. וכשרואה דרכי הרשעים, הרי זה מדבר ראו כמה מתועב הדבר ההוא. וזה ותמונה אינכם רואים, לא מזדמן לאדם לראות תמונה זולתי קול, שלא יהיה צו קול המדבר אליו, ללמוד ממנו דרכי ה' ע"כ.

ובבו כן כאשר רואה רבו לומד ומתפלל, ומתנהג צפרישות, צענוה וספלות רות, ודיבורו צנחת,

מחייבים עליה, הסבירה הישרה היא נותן למנוע גם מעצמו מהדברים הללו. ויותר שמתאצל האדם עליה, גם בשמחתה יזכה להיות מהיושבים ראשונה, ציוס שצדיקים יושבים ועטרותיהם צראשיהם ונהנים מזיו השכינה.

הכתוב אומר (ישעיה סא-יא) כי כדרך תוציא נמחה וכגנה זרועיה תנמיח, כן ה' אלוקים ינמיח נדקה ותלה. ויש להצין דמיון הגאולה, לנמיחת הארץ ופירותיה. - ועל דרך זה אמר הכתוב, צפוז ה' את שיבת ציון וגו', הזורעים צדמעה צרנה יקצורו, הלוח ילך וצכה נושא משך הזרע, צוא יצא צרנה נושא אלומותיו (תהלים קכו-ה). ונראה כי ענין הגלות, שאנו גולין זה כאלפים שנה, צלי מצוא מנוחה ושלום, צעינויים והשמדות עד אין שיעור וחקר, כל זה הוא הכנה לגאולה העתידה, להכשיר ולזכך אותנו להיות מהזוכים ליהנות מהאור כי טוב שלעתיד. והוא על דרך שאמרו חז"ל (ברכות ה.) שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולם לא נתנו אלא על ידי יסורין ואלו הן, תורה, וארץ ישראל, והעולם הבא ע"ש. וגלות מצרים היה כור הצרזל, ואתכם לקח

זכיתי לחזיתיה מקמיה, צשעת מעשה צימי הנעורים, הואי מחדדנא טפי (עין שמן ראש לוי אדר לו:). - וזאת עצודת האדם צימי הנעורים, להשתדל לראות צדרכי רצו מקמיה, צעוד שהוא לפניו, ומשחר טל ילדותו יתאמץ ללמוד כל מה שיש צידו ללמוד ממנו, צתורה ויראה ומדות טובות, ואז יזכה להיות מחודד יותר מחצרו, ויתעלה לאלילא רצרבא.

והנה אנו נכנסים כעת לימי המצרים, הימים שתיקנו חז"ל להתאצל על חורבן הצית המקדש, אשר מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, וצעה"ר כוצד הגליות ואריכות זמנה השפיע עלינו שאין מרגישין כלל צער השכינה, לקונן ולהתאצל, אשר זה לעצמו מורה גדול ירדת הדורות, אשר אין דורש ואין מצקש, כצשר המת שאינו מרגיש. ויש לנו לזכור כי כל מי שאינו מתאצל על ירושלים אינו זוכה ורואה צשמחתה שנאמר (ישעיה סו-י) שישו אתה משוש כל המתאצלים עליה (תעניית לו:), ולהזהר צכל שצוו לנו חז"ל, ולא לצקש קולות והיתרים, כי כדאי הוא צית אלקינו להקריצ תענוגי הגוף והנוחיות שנצטונו עצורה. וגם אם לא היו חז"ל

ורחצה מלחה עשצים, מרהיב עין רואהו, וצעליו הולכים ונוטלים שורים עם כלי מחרישה, ועוקרים כל העשצים, ומקלקלין את הארץ, לכחוש ולפרר את עפרה, וכאשר עבר היום, נתהפך השדה הירוקה לחורבן ושממה. ולמחרתו רואה עוד יותר, שצעל השדה לוקח הרצה שקים של חטים, ומפזרן על פני כל השדה לזריעה, והם מתחילים להרקב ולהתקלקל. ומי שאינו מכיר חכמת הזריעה, עומד ותמה, מה עשה אדם זה עם שדהו, ואיך מפסיד עוד אחר כך הזרעים, כי איך לו מושג לשלז זאת עם התצוה שצמיח צרבות הימים, אלא רואה גשמים ושלגים קור וחורף שעובר על השדה ההוא עם הזרעים, ומה יוכל להיות כבר מזרע שנקב כולו בארץ. ורק מי שהוא חכם משיג, כי מה לו לאדם משדה ירוק עם עשצים נאים, הרי זה רק מאכל בהמה, וכדאי לאבד יופי השדה, אשר בקופו יצמח מזה זרעים ופירות, להחיות בהם נפש כל חי.

ובבזו כן מה שבני ישראל מטולטלים בגליות שונות, ועל גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם, ואנו מוכים ונדכאים בתכלית השפלות צין גויי הארץ, הרי זה החרישה והזריעה,

ה' ויוציא אתכם מכור הצרול ממזרים, להיות לו לעם נחלה כיום הזה (דברים ד-כ), שם נודכנו שיהיו ראויין לקבלת התורה. ושזו ארבעים שנה צמדצר לזכך אותם עוד יותר, להיות ראויים להשפעת קדושת ארץ ישראל. וכמו כן הגלות מוכך את הכלל ישראל, להיות נשמותינו ראויות ליהנות מזיו השכינה, כאשר רוח הטומאה יעזיר מן הארץ.

אך איש צער לא ידע וכסיל לא יצין את זאת, וטח עייניו ולבנו להשיג הקשר של עינוי הגליות עם האור של הגאולה, כי קצרה שכלינו ודעתינו להשיג את זאת. אבל לאמיתו של דבר, כל צער ומאורע שעובר על האדם מוכך ומטהר אותו, הן להשגת התורה בעולם הזה, אשר כך היא דרכה של תורה, פת צמלח תאכל, וחיי צער תחיה, ותורה נקנית ציסורין. וכמו כן להשגת האור של הגאולה, שנוכה לראות צישועתן של ישראל צמהרה ידן צרוב רחמיו.

ובישי' למה הדבר דומה, לאיש צער שאין לו ידיעה ומושג צממיתת זרע השדה, ואינו מכיר ענין הזריעה והחרישה והנמיתה, וכאשר יראה מה שצעל השדה עושה, יחשבהו לשוטה ולאכזר. הוא רואה לפניו שדה גדולה

ומפסיד השדה הירוקה, אצל צרנה יקארו, בשעת הקצירה מצינים כבר הטובה, ואז הם שמחים בהזריעה. הלך ילך וצכה נושא משך הזרע, בשעה שנושא הזרע לאחדם ולפורס על פני השדה, היה הולך וצוכה, אצל צא יצא צרנה כאשר נושא אלומותיו, ורואה מה שנצמח מכל עמלו בהזריעה. כן יהיה צבוצ ה' את שיבת ציון, אז נכיר וגשיג כל מה שעצרנו, אשר הכל היתה לטובה, אשר מכל כחישה, ומכל טפה שירדה, אם כי לפי ראות העין היה נראה קלקול והפסד, אצל לאמיתו היה הכל הכנה לנמיחת הישועה. כן יתן ה', ותחזינה עינינו צבוצ לציין צרחמים, אשר אז תמלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ונגלה כל צפר כי פי ה' דבר, צמרהה צימינו צציאת צן דוד צצ"א.

הכנה לנמיחת הישועה, צמיתי לי נהורא ותחפי לכוון צהתא, והריוח שיוצמח מזה הוא פי כמה אין ערוך נגד הזריעה שהפסדנו. ועל זה אומר הנצי"א, כי כארץ תוציא צמחה, אשר לא כל אחד מצין ומכיר ענינה, והכסיל עומד ומשתאה מה עושה צעל השדה, ורק החכם מכיר שזהו הטובה האמיתית, וזהו תכלית השדה, וממנה יתעשר אחר כך עושר רב, כן הוא הגאולה העתידה. כארץ תוציא צמחה, וכגנה זרועיה תצמיח, כן ה' אלקים יצמיח צדקה ותהלה, שיעצוד הגליות המה הזריעה, אשר על ידה יצמח ממנה הישועה.

ועל זה אמר, הזרעים צדמעה, אלו הצוכים ומורידין דמעות כאשר רואין אין זרעין השדה, שמקלקל

בסעודת שלישית פרשת מטות תשמי"ח לפ"ק

לקלקלכם הראשון [של מעשה שטים לזנות אל צנות מואב, שמה כך עשיחס צמדין, לכך אחס צריכין קרבן]. אמרו לו, לא נפקד ממנו איש [לא נחסר מדת יהודית]. אמר להם אם כן

ויאמרו אל משה, עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר צדינו, ולא נפקד ממנו איש, ונקרב את קרבן ה' (לא-מט). וצמרא (שצת סד). אמר להן משה, שמה חזרתם

(קנד.) לפרש, שאמרו כי לא צריכין להקריב קרבן תודה על חסדו ונפלאותיו עמהם להצילם במלחמה מידי חרב, כי אין לך תודה יותר מהקרבנות האיש את עצמו לה, על דרך זבח תודה יבדנני דקאי אזבח יצרו ומתודה עליו (סנהדרין מג.). וכתיב (ויקרא א-ב) אדם כי יקריב מכס קרבן לה, כי הוא קרבן לה, באמת, אך מן הצקר וגו' תקריבו קרבנכם, ולא קרבן ה'. והכא נמי להיות כי שרי האלפים והמאות שמרו על ידיהם את כל אנשי החיל שלא יצאו לחטוא, אם כן הרי הקריבו אנשים הרבה לה' ואין צורך לשום קרבן תודה. רק מה שמקריבים לכפר, על הרהור, אבל תודה אין צריך. וזהו עבדיך נשאו ראש אנשי המלחמה ועל ידי זה לא נפקד ממנו איש לעצירה (שבת סד.). על כן ונקרב את קרבן ה', איש אשר מצא את לבבו נאמן לפניו ית"ש, הוא האיש אשר צחר ה' לקרבן תמים ע"כ.

וַיִּבְאֵר הדברים ציטר זיאר, כי הגה אנו מצויים למסור נפשינו עבור ה', כמו שאומרים בפרשת קריאת שמע, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו' (דברים ו-ה), אפילו נוטל את נפשך (ברכות

כפרה למה, אמרו לו אם מידי עצירה יצאו מידי הרהור לא יצאו, מיד ונקרב את קרבן ה' ע"כ.

והנה פשוטו של מקרא, לא נפקד ממנו איש, שלא איקטול אפילו חד מישראל (יבמות סא.), ובגמרא כאן משמע שלא נפקדו לעצירה. ונראה דשני הפירושים הללו עולים בקנה אחד, להכמוז אומר, כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש, ולא יראה בך [הקצ"ה], ערות דבר, ושם מאחריו (דברים כג-טו), הרי דהא דהקצ"ה מציל במלחמה הוא רק כאשר אין צהם ערות דבר, ואם לא, אז הוא שב מאחריו. ומבואר ברמז"ם (ה' מלכים ז-טו) כל הנלחם וכו' ותהיה כוונתו לקדש לה' בצבד, מוצטח לו שלא ימצא לו שום נזק ולא תגיעהו רעה וכו' ע"ש. ולכן כאשר אמר להם משה, שמה חזרתם לקקולכם הראשון, אמרו לו, לא נפקד ממנו איש, שלא איקטול אפילו אחד מהם, ואם היה צהם חטא של ערות דבר, לא יתכן שמירה כזו במלחמה שלא ימות גם אחד, ועל כרחק שלא נחסר מהם אפילו אחד לעצירה.

וזהו שדקדקו לומר ונקרב את קרבן ה' דייקא, כתב צחתם סופר

סא). וכאשר עומד האדם צנסיון זה של קידוש השם, הוא מקריב את נפשו קרבן לה', וכמו יחזק אבינו שהקריב עצמו לעולה תמימה. אבל צאמת כלול צמזמה זו עוד ענין של מסירת נפש לה' צחיים חיותו, וכמו שפירש הרמב"ן שם, צכל לצבך, על דעת המדרש (ספרי ואחחן ו) הלצ הנזכר כאן הוא הכח המתאווה, כענין תאות לצו נתת (תהלים כא-ג) ע"כ. ובאצן עזרא פירש זה על וצכל נפשך, היא הרוח שצגוף והיא מתאווה ע"כ. והיינו שיש למסור עצור ה' כל מה שמתאווה בצבו, להיות שליט צרוחו, לכוף יצרו עצור ה'.

ודבר זה נכלל צמסירת נפש, שמוסר תאותו שזהו נפשו ותיותו עצור ה', וכמו שנאמר (איז ו-יא) מה כחי כי איחל, ומה קצי כי אאריך נפשי, ופירש רש"י, נפשי הוא יצר תאות אדם, כמו אם יש את נפשכם (צראשית כג-ח). כי זהו החשיצות של אדם חי, שיש לו רצונות שונות, ומתאווה לנוחיות וקורת רוח שהנפש נהנה ממנו. וכאשר חסר להאדם כח הרצון, הוא כאצן דומס, ואין שום חשיצות לחיותו. ומי שמצטל רצונו מפני רצון אציו שצשמס, ואין לו שום

רצון אחר חוץ מרצון ה', והוא כופה כל תאותיו שלא לילך אחריהם, אלא כל ישעו וחפצו לעשות רצון ה', הוא מוסר צזה נפשו לה'. וזהו מצות ואהצת את ה' אלקיך צכל לצבך (כפירוש הרמב"ן) וצכל נפשך (כפירוש האצן עזרא). וצרשצ"ס כתצ, דלכן דרשו וצכל נפשך, אפילו נוטל את נפשך, כי למסור כל רצונותיו, הרי זה נכלל צבר צכלל צכל לצבך.

ואם כן האדם שוכה להיות צדיק צכל מעשיו, הוא צעצמו קרבן עולה לה', שהרי הקריב כל נפשו ורצונו ותאותו עצור ה', אשר זהו קרבן, להקריב חיותו לה'. והוא לא רק קרבן אחד, אלא כל היום כולו הוא מקריב עצמו מחדש לה'. וזהו תכלית צריאת האדם צעולם, שיהא כל יומו קדוש לה', ולהקריב עצמו לקרבן לה'. - אמנס כאשר נכשל האדם צחטא, ולא הקריב את נפשו ורצונו לה', אז יש להשלים זאת צהקרבת קרבן צהמה, לתקן מה שנחסר צהקרבת עצמותו לקרבן. וזהו שאמר הכחוצ, אדם כי יקריב מכס קרבן לה', תכלית עצודת האדם הוא, להקריב מכס דייקא קרבן לה', לצודת את יצרו ונפשו ורצונו עצור ה' כל

צהרהור יש פגם עצירה, איך אמרו מידי עצירה ילאנו, הא גם הרהור הוא עצירה, ויותר יולדק לומר, אם מידי 'מעשה' ילאנו מידי הרהור לא ילאנו, והם אמרו שגם מידי עצירה ילאו. - עוד יש ללדקק, זמה שלקח משה ואלעזר הכהן את כלי הזהב מהם לקרבן, ויציאו אותו אל אוהל מועד, זכרון לזני ישראל לפני ה' (לא-נד). דבשלמא אם היה זה קרבן תודה על מה שלא נפקד ממנו איש, שפיר מוזן שנתנוהו לזכרון לזני ישראל, אבל אם זה קרבן לכפר על הרהור לז, לשמחה מה זו עושה, להיות החטא לזכרון. ונראה כי לדיקים קדושים כאלו גם מידי הרהור עצירה ילאו, וקיימו לא תתורו אחרי לזככם ואחרי עיניכם עד קצה האחרון, וכונה אחרת טמונה בתשוצתם למשה רבינו. ומתחלה נבאר מה שאמרו ונקרב את קרבן ה', ללכאורה הוא להו למימר ונקרב קרבן לה', ולמה קראוהו את קרבן ה'.

ונראה דאיתא בגמרא (חולין ס:) רבי שמעון זן פזי אמר, כתיב (בראשית א-טו) ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים [דמשמע שניהם גדולים], וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן. אמרה ירח לפני

רגע מימי חיותו. אבל אם נכשל ונפגם הקרבן של עצמו, אז מן הבהמה מן הזקק ומן הלאן תקריבו את קרבנכם, להשלים בזה קרבנכם, מה שהיה ראוי הוא עצמו להיות קרבן לה'.

והנה יוצאי המלחמה היו לדיקים גמורים, כמו שנה ה', החללו מאתכם אנשים לזכא (לא-ג), וברשיי אנשים, לדיקים ע"כ. 'וימסרו' מאלפי ישראל אלף למטה (לא-ה), שבחרו מאלפי ישראל אנשים כאלו שמוקרים את נפשם תמיד לה'. וככה התנהגו בהמלחמה בקדושה נפלאה ופרישות יתירה, שהורכו ליטול מהם התכשיטין, ובכל דא חס לן למתלי עינין זן, ולא אסתכלון בחדא מינהון (תרגום יונתן לא-ז). ולכן כאשר חשד אותם משה, שמא חזרו לקלקולם, השיבו לו, שלא נפקד מהם איש לעצירה, ונקרב קרבן ה', אנו הקרבנו עצמינו לקרבן, אשר זהו קרבן לה', אדם כי יקריב מכס דייקא קרבן לה'.

ועל זה שאל אותם משה, אם כן כפרה למה, אמרו לו אם מידי עצירה ילאנו, מידי הרהור לא ילאנו. ולכאורה יש להזין, אם הרהור לא הוא עצירה, אם כן כפרה למה, ואם גם

יודע וישראל הוא ידע, וצכתוצים דכחיב (משלי ג-ד) ומנא חן ושכל טוב צעיני אלקים ואדם ע"כ. ומעשה צודאי אשר כל מה שה' עושה, הכל הוא צחום ויושר, ואין צו עקש ופתלתול, הן מה שמתחלה צראם שניהם שוין, והן אחר שאמר להלצנה לכי ומעטי, הרי זה שורת הדין, וכמו שהשיב ה' להלצנה לצאר ולפרש לה מעשיו. ואם כי הלצנה השיבה עליה ולא הבינה דרכי ה', הרי זו חסרון מצדה, שאין לה דעת ותצונה להשיג מעשי ה', אצל הדבר שעשה ה' היא היא הדרך הישרה, ואין להשיב. אצל צהיות כי מצוה על האדם להיות נקי מהרהור של אחרים, גם כאשר הוא זכאי צחמת לאמיתו נגד ה', לא די צוה, אלא יש לו לקיים והייתם נקיים מה' ומישראל. לכן הקצ"ה ששומר תורתו (ירושלמי ראש השנה א-ג), צגודל צדקתו וישרותו רצה להיות נקי גם נגד הלצנה, ואם הדומם הזה לא מצין דרכיו, ויש לו קושיות על דרכי ה', ואי אפשר לו להקצ"ה להסביר לה מעשיו, שתתישב דעתה עליה, אמרה ה' הציאו עלי כפרה על שמיעטתי הירח.

ובבזו כן נימא, כי אנשי הצבא הללו היו צדיקים גמורים, ולא נכשלו

הקצ"ה, רצש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו צכתר אחד. אמר לה לכי ומעטי את עצמך. אמרה לפניו רצש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי. אמר לה לכי ומשול ציום וצלילה [נחמה היא]. אמרה ליה מאי רצותיה דשרגא צטייהרא מאי אהני [גר צנהרים אינו מאיר]. אמר לה זיל לימנו צך ישראל ימים ושנים. אמרה ליה יומא [תמה] נמי אי אפשר דלא מנו ציה תקופתא דכחיב והיו לאחות ולמועדים ולימים ושנים. זיל ליקרו צדיקי צשמין, יעקב הקטן, שמואל הקטן, דוד הקטן. חזייה דלא קא מיתצא דעתה, אמר הקצ"ה הציאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח ע"כ. והיא פליאה, הלא צדיק ה' צכל דרכיו וחסיד צכל מעשיו, וצודאי שהצדק עם ה', ואין יתכן שיצטרך צביכול ה' כפרה על מה שעשה.

וצראה, דאיתא צירושלמי (שקלים ג-ב) אמר רבי שמואל צר נחמני אמר רבי יונתן, צתורה וצנציאים וצכתוצים מצינו שצריך אדם לצאת ידי הצריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום, צתורה דכחיב (צמדצר לצ-כצ) והייתם נקיים מה' ומישראל, צנציאים דכחיב (יהושע כצ-כצ) א-ל אלקים ה' הוא

זאת משה, הכניס קרבנם לאהל מועד, להיות לזכרון גדול דקתם, שלא נכסלו אפילו צהרהור עצירה, ורק להיות נקיים 'מצני ישראל' הביאו את קרבנם, ותהיה זאת לזכרון 'לצני ישראל' לפני ה'.

והגדה ה' אמר למשה, נקום נקמת צני ישראל מאת המדינים, אחר תאסף אל עמך (לא-ב). ויש להבין למה תיאר מיתתו במלים אלו של 'תאסף אל עמך'. ומה גם שבמיתתו יאסף מעמיו ולא אל עמיו. וצפשוטו נראה דאיתא בתקוני זוהר הק' (ק"ב). אשרי העם שככה לו (תהלים קמד-טו), בגמטריא מש"ה, דעליה אתמר דור הולך ודור צא, ולית דור פחות מששים רבוא, ואתפשטותיה דמשה הוא בכל דרא ודרא, בכל צדיק וחכם דמתעסק באורייתא, עד שתין רבוא וכו' ע"ש. ובאור החיים הק' פירש, ואתה תצוה את צני ישראל (שמות כו-ט), כי כל תלמיד חכם יש לו ניצוך מנשמת משה, כי הוא זה המדבר בצחינת נפש הלומדת צמורה. והוא אומר ואתה תצוה, על דרך אומר (תהלים לא-יא) כי מלאכיו יצוה לך, שהוא לשון צוותא, ליווי לאישי ישראל הנכבדים ע"ש.

אפילו צהרהור חטא, אצל צהיות שזהו מדריגה נשגבה, והמון צית ישראל לא יאמינו שהשיגו למדריגה זו, כי לא יתכן צמלחמה, שהיו מקשטין עצמן, ודרך צני אדם לירד ממעלתם צהיותם צצית, שלא יצאו לידי חטא או הרהור חטא, והא ראה שהרי התירה תורה יפת תואר צמלחמה מטעם זה. וכאשר יראו שאנשי הצבא אין מציאין שום כפרה על חטאם, יחדו אותם על זה, על כן כדי לקיים והייתם נקיים מה' ומישראל, הביאו קרבן לכפר.

וזהו שאמרו למשה, אם מידי עצירה יצאו, הן צמעשה והן צהרהור, ועצדיך נשאו את 'ראש' אנשי המלחמה אשר צידינו, שגם צמותם שצראש לא נפקד מאתנו איש לעצירה, אצל מידי הרהור של אחרים לא יצאו, שיהרהרו עלינו, על מה שאחר המלחמה לא הביאו שום קרבן לכפר עלינו, לכן ונקרצ את קרבן ה', הגנו מציאים קרבן, דוגמת קרבן ה' צשעיר ראש חודש, שצא גם כן לכפרה, ולא על חטא, כי הקצ"ה צדיק צכל דרכיו, אלא להיות נקי גם מהלצנה דלא מייתצא דעתיה, כן על אופן הזה גם אנו מציאים קרבן לכפר, להיות נקיים מהרהור של אחרים. - וכאשר שמע

השכינה עמנו, אין לנו לדאוג ולהתאונן אלא על גלות השכינה, ולא לחשוב כלל על צרותינו, כי אם על צער וגלות השכינה, ואילו היה מגמותינו וצערנו רק על צער השכינה ולא על צערנו, צודדי היינו נגאלים מיד. אך כי צער אנחנו וצלתי אפשר לנו לסבול צרותינו ומכאובינו, לכן ארכו לנו הימים בצעוה"ר הגלות המר, מחמת שאנו משתתפים צערנו עם צער השכינה, ואנו חוששים על צערנו, ואילו היה נדיק אחד כנ"ל, היה מציל את כל העולם כולו מן הגלות. וזה שאמר משה רבינו ע"ה, ומאז צאתי לדבר בצמך, פירוש כל דיבורי לא היה רק בצבור שמך הגדול והקדוש שהוא בגלות, ולא בצביל גלותנו וכו', ומן הראוי היה שיגאלו ישראל מיד, ומדוע לא הצל לא הצלת עב"ל.

וראיתי צחידושי תורה מהר"י ט"ב (פ' מטות תשט"ז) שכתב, שמעתי מזקן אחד שעמד שם בשעת מעשה אלל אר"ז זל"ה הישמח משה, והמעשה היה צהושענא רצה שעמד לפני ארון הקודש פתח ואמר, רצש"ע אם תחשוב שמה שאני מתפלל כל כך על הגאולה, הוא מפני טובתי, הרי אני מקבל עלי שלא יהיה לי שום חלק

ויש לומר עוד, כי אלמלי זכו ישראל לתקן הכל, והיה נגמר אז כל התיקונים, להיות ראוי לעולם התיקון, צחתיית המתים וציאת מלך המשיח, אז גם משה היה ראוי לעלות עמהם ציחד לארץ ישראל, כמו שיהיה לעמיד. וצמלחמת מדין היה הזמן גרמא להיות אצערותא דלתתא, להעביר את טומאת מדין מלמטה, ולעורר צזה אצערותא דלעילא, שרות הטומאה יעביר מן הארץ, כמו שיהיה לעמיד. ועל כן לא אמר ה' צלשון צרו, שימות משה צמדבר, אלא ליטנא דמשחממע לתרי אצפין, אחר תאסף אל עמך, שיכולין לפרשו שלא יתפרד מהם להשאר צמדבר, אלא יאסף עמהם יחד, כי דבר זה תלוי אם יזכו צמלחמה זו להמשיך העולם התיקון.

והנה אנשי הצבא הללו היו נדיקים וקדושים, אשר ראוי היה שעל ידיהם ימשיכו העולם התיקון, אצל לא זכו לזה צמעשיהם. והענין נראה על פי מה שכתב צנועס אלימלך (פ' שמות) לפרש הכתוב, ומאז צאתי אל פרעה לדבר בצמך הרע לעם הזה, והצל לא הצלת את עמך (ה-נג). וזה לשון קדשו, דהנה אנחנו בגלות המר הזה אשר צצרותינו לו צר, וגלתה

האי אי אפשר להפשיט עצמו מכל מין הרגשה גשמיות, ואם היה לדיק אחד צדור שיהיה בצחינה זו, היה יכול להציא את הגאולה השלימה ע"כ.

ומעתה יש לומר, דזהו שאמר משה אל העם, 'החללו מאתכם אנשים', לסלק ולחנך עצמם גם מהצער הנוגע להכלל ישראל, שיפשוט עצמם מלהרגיש גם הצער של הכלל ישראל, ויהיו על מדין רק לתת נקמת ה' במדין, לכון רק בלתי לה' לצדו. - אמנם זהו מדריגה נפלאה שלא זכו לזה גם אנשי דור המדבר, בלתי משה לצדו. ועל כן אמר הכתוב, אנשי הצבא בוזו איש לו (לא-ג), מה שנוגע לו לעצמו היו יכולין להצות, ולהפקיר את עצמם כליל עבור כבוד ה', אך רק מה שנוגע לו, הצל הנוגע להרגשת הכלל ישראל לא יכלו לסלק מעצמם, ולכן לא המשיכו במלחמה זו שיהיה העולם התיקון.

ואולי מהאי טעמא בעקבתא דמשיחא הקיל ה' לנו מהנגישות והשמדות שהיו צימי קדם, וגם הנוחיות של סדרי החיים התעלו פי כמה על העניות שהיתה שוררת בצחי ישראל צימי קדם, שלא היה לפעמים

צהגאולה שלימה, רק שיהיה הדבר ויתרצה הכבוד שמים. ואם תחשוב שעל כל פנים אני מצפה שיהיה לי חלק לעולם הבא, הרי גם זה אני מקבל עלי שאפילו אם ארד לשאול תחתית ולנצח נצחים לא אראה שום אור, אף על פי כן אני רוצה צדבר, רק שיתגדל ויתקדש שמייה רצה מיד. וזה הזקן עמד שם צאותו המעשה, ודבר זה הוא למעלה מהשגתנו איך שאפשר לאיש לסלק עצמו לגמרי כל כך, ויכוין רק בשביל כבוד שמים.

והביא דברי רבינו צעל נועם אלימלך הנ"ל, וסיים עלה, דלכאורה מעובדא זו נראה שיש מציאות כזה, שהצדיק יסלק את הגאחו והרגשתו, ולא יתכוון רק בשביל כבוד שמים לצדו. ואפשר שיש חילוק, דלסלק הגאח עצמו, זה אפשר כנ"ל. הצל לסלק כל צער של הכלל וכמו שכתב שם צנועם אלימלך בלשון רבים 'צערינו', זה אי אפשר שלא להרגיש צער ישראל, וזה הצחינה לא היה רק משה רבינו בצדו, שהוא היה יכול לסלק הרגשת הכלל ישראל גם כן ולא לכוון רק בשביל כבוד שמים בצדו, הצל לדיקים אחרים לא היה בכוחם כל כך לסלק גם את טובת כלל ישראל מלפני עיניהם, דכולי

עת. והיום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר עשה כך, עד שלאט לאט נעשה קל, ומתנהג בכל מעשיו בקלות ראש, ובסופו יוצא לתרבות רעה.

וזו מתחיל מתחלה צרדיפת אחרי תענוגים במאכל ומשחה, להיות זולל וסוצא, מינים ממניים שונים, וכל אכילתו הוא צאופן מגושם צלי שום רצינות, לאכול סעודתו צלי הבגד עליון והכובע, וכל הדיבורים אחר כך צאכילתו הם דברים צטלים מתוך קלות ראש. ושוכחים כי זה השלחן הוא לפני ה', ועכשיו שאין צית המקדש קיים, שלחנו של אדם מכפר עליו (חגיגה כו.), והמאכלים מגשמים אותו יותר. ומשם הוא יוצא לשמוע שירים מאנשים פחותים, שמזמרים אותו גם כן צאופן של פריקת עול. ושז מרצים צשיחה צלילות, ועל ידי זה אין יכולים לעמוד צאשמורת הצוקר לתורה, וממילא שז התפלה הוא צלי חיות וכוונה, וגופא צתר רישא גריר, שכל היום אחריו גם כן לא טוב יותר.

ובי שרונה לחוס על נפשו, צריך להיות עיניו צראשו, להיות חכם הרואה את הנולד, עכשיו צימי הנעורים יקבל על עצמו עול תורה,

לחס לפי הטף. והוא כדי שהציפוי לקראת הגאולה, תוכל להיות לשם שמים עבור צער השכינה. כי צומן שהצרות ורעות הוא מנת חיינו, קשה לכזין ולצקש עבור כבוד ה', כי איכא גם הגאח הגוף יחד עם השתוקקותו, אצל כאשר מרחיב ה' לנו את גבולנו, אז מתצבר כי החכיון להגאולה הוא רק לכבוד שמים.

וזהו מה שאמרו אנשי המלחמה, 'מיד' עצירה ילאנו, פירשו המפרשים כי כל החטאים יש להם ידות המציאים אותו לידי חטא, וכמו ידות הכלים, שעל ידם נמשך אחריו הכלי, וכמו כן הוא צהחטא, וצדיקים הללו גם 'מיד' עצירה ילאו. - והוא מוסר השכל לכל אחד מאתנו להצין ולהשכיל, כאשר רואים צחורי ישראל שנתקלקלו ונתדרדרו להשליך מעצמם עול התורה, והם מתגלגלים צחונות העיר צלי תורה וצלי אנושיות, והם לא מן השמים ולא מן הארץ, אין להם שום סיפוק צחייהם, לא מענייני עולם הזה, וכל שכן מענייני העולם הצא, כל זה לא צא צרגע אחת, אלא מתחילין צדברים קטנים, שמשליכין מעצמם הכובד ראש של יראת שמים, להיות צחור רציני כעומד נגד ה' בכל

צמחורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי
 נער תחיה, וגאמנים עלינו דצריהם
 שסיימו עליה, אם אחת עושה קן
 אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם
 הבא, ויבא יום שימנא עצמו מאושר
 מכל בני חצורתו, ועבור כל יום שיהיה
 עמל צמורה צנערותו, ימנא כנגדו
 ימים וחדשים של אושר ותענוג, וסוף
 הכבוד לצא.

למאס כל תענוגי בני אדם, ולהיות לו
 רק תשוקה אחת להתגדל צמורה,
 להיות שקוע צלימוד התורה יומם
 ולילה, ורק על דרך זה יוכל להתגדל
 ציראת חטא, כי צראתי יצר הרע
 צראתי לו תורה תצלין, ואם אין ראשו
 שקוע צמורה, מונא יצרו מקום אללו
 ללכדו צרשמו. ויזכור כי כך היא דרכה
 של תורה, פת צמלח תאכל ומים

בסעודת שלישית פרישת מסעי תשס"ח לפ"ק

וצרש"י, שאמר לצלק אחת אמרת הנה
 עם יבא ממזרים (כז-ה), לא יבא
 מעצמו אלא האלקים הוילאם (תנחומא
 יד) ע"כ. ולמה אמר הכתוב כאן אשר
 יבאו מארץ מזרים.

וצראדה כי גזירת גלות מזרים היתה,
 ועצדום וענו אותם ארבע
 מאות שנה (צראשית טו-יג), ולצסוף
 יבאו קודם הזמן, אחר ר"י שנה, ולא
 השלימו זמן הגלות צמזרים. והסיבה
 לזה היתה, כי זעקו ישראל אל ה'
 מצרתם, והקצ"ה שומע תפלת כל פה.
 וכמו שאמר הכתוב (שמות כ-כג) ותעל
 שועתם אל האלקים מן העבודה,

א"ה מסעי בני ישראל, אשר יבאו
 מארץ מזרים לצבאותם, ציד
 משה ואהרן, ויכתוב משה את
 מוציאים למסעיהם על פי ה', ואלה
 מסעיהם למוציאיהם (ג-א). ויש להבין
 למה האריך לספר שיבאו מארץ
 מזרים, הלא דבר זה ידוע מפרשיות
 הקודמות, שישראל היו צמזרים
 והוציאים ה'. ולא עוד אלא שפירש
 ופירטו איך יבאו, לצבאותם, ועל יד
 משה ואהרן. גם מה שאמר אשר
 יבאו מארץ מזרים, דמשמע שיבאו
 מעצמם, ולא אמר אשר הוציאים ה'
 ממזרים. הלא מצינו צבלעם שאמר,
 א-ל מוציאים ממזרים (צמדבר כז-כב),

נרמזו תפלתם שהיו רגילין צנשיאח כפיס, וכמו שאמר משה, ככאחי את העיר אפרוש את כפי אל ה' (שמות ט-כט), וצני ישראל ילאו מארץ מצרים 'ציד' משה ואהרן. - וזהו הסיבה של אלה מסעי צני ישראל, הגליות השונות שישראל גולים זה כאלפים שנה. וכמו שרמזו בספרים הקדושים, אלה מסעי צני ישראל, הר"ת הם הארבע גליות אידום מדי צבל יון ע"כ. ולכן גם הנגינה הוא מונח רביעי, שבה מונח הארבע גליות, שהגרמא לזה היה שלא השלימו הזמן הנקצב להם צמרים, אלא ילאו מארץ מצרים לצבאותם, שביקשו וחמדו כבר לצאת.

ומבואר באור החיים הק' (ויקרא כה-לט), כי סוד תכלית הגלות הוא לצרר הניצוטי קדושה מצין הארצות, כי כל מקום ומקום שימצאון שם ישראל, באמצעות היסורין והתורה והמנות, הניצויות מתבררים מעצמם. והוא סוד אומרו (קהלת ח-ט) עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. שאם לא כן למה לא ייסרם ה' בשבט מוסר שם בארצם וצנחלתם. וכתב עוד, דאם תאמר אם כן אם לא היו ישראל חוטאים וגולים, מי היה מצרר המתבררים עתה בצפונות ישראל. דע

וישמע אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את צריתו וגו'. וגם משה ואהרן נציאי ישראל צמרים הטיחו לדבר לפני ה' על מצבם של ישראל, וכמו שאמר משה לה', למה הרעתה לעם הזה (ה-כז), וכאשר ישראל זועקים לה' הם נענים. אמנם צהיות כי לא איש אל-ל ויכזב וצן אדם ויתחם, על כן שאר הגליות משלימין זה, ולכן אנו נדחין בארבע כנפות הארץ, בארבע גליות, אשר באים להשלים מה שחסרנו צמרים.

וזדהו שאמר הכתוב שיאלו מארץ מצרים לצבאותם, שהוא מלשון רצון וחמדה, (כמו שפירשו חז"ל (חולין ס.) אהא דכתיב (בראשית ז-א) ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, שכל מעשה בראשית צביונם נבראו [צדמות שבתרו להם]. ופירש צמרים ש"ף כי היא מלשון מרי צבי ציו"ד, כי הא' מתחלף ציו"ד כידוע). והיינו שמנד גזירת ה' עדיין לא היה זמנם לצאת, אלא בשביל שחמדו לצאת, וזעקו לה' שיצאם, על כן ילאו. וזהו שאמר, אשר ילאו מארץ מצרים לצבאותם, עבור רצונם לצאת.

וגם משה ואהרן התפללו עליהם, ועזרם נשא פנים לישראל, ויאלו ציד משה ואהרן, אשר צה

על שם הניצוֹת הק' שהוציאו צמסע
ו.ו.

ודבר זה הוא גם צפרטיות בכל איש
ישראל, וכמו שכתב בדגל מחנה
אפרים צפרשתנו, ששמע ממרן הצעל
שם טוֹב זי"ע, כי המסעות אלו הם
אל כל אדם מיום הוולדו עד שובו
אל עולמו, כי יום הלידה והוצאתו
מרחם אמו הוא בחי' יציאת מצרים
כנודע, ואחר כך נוסע ממסע למסע
עד צואו לארץ החיים העליונה ע"כ.
וכמו שהמסעות הללו צמדבר ממקום
למקום, לא היה לשום תועלת עצמי,
רק להוציא הניצוֹת הקדושות שהיו
צמקומות אלו, כן מומין ה' לכל אדם
צפרטיות המסעות שלו, הן בצלליות
באיזה מקום תהא דירתו, ובכל יום
ויום מכין מצדדי גבר, ומוליכו על
מקומות הללו שיסנם שמה הניצוֹת
קדושה השייכים לשורש נשמתו,
שבצממצעות עצודתו שם צתורה
ומצותיה, או ציסורין וחלישות הדעת
ועגמת נפש, וקבלתם בצאהבה, הוא
מוציא משם ומצבר הניצוֹת השייכים
אלו.

ובדירות שהאדם אינו יודע המקומות
אשר שם מפוזרים הניצוֹת
השייכים לעצודתו, על כן יש ענן

כי אם לא היו ישראל חוטאים, היה
להם כח לצבר ניצוֹת הקדושות
צמקום שהם מכל המקומות אשר צאו
שם, מה שאין כן אחר חטאם דחלש
כחם, ולואי שחשיג ידם צמקום עצמו
אשר שם הניצוֹת עכל"ק.

ובבזו כן המ"צ מסעות שהלכו ישראל
צמדבר, אשר על פי ה' יסעו
ועל פי ה' יחנו (צמדבר ט-יח), שהענן
הראה להם המסעות, ויש אשר יהיה
הענן מערב עד צקר ונעלה הענן
וגו', או יומים או חדש או ימים. כל
זה היה לתכלית צירור הניצוֹת
הקדושה שהיו צמקומות אלו, ולפי
הזמן שעולה לצירורם הוצרכו לשהות
על מקומות אלו. - והשמות של
מסעות אלו, אינם שמות של עיר, כי
הלא מדבר שממה הוא צלי יושב, אלא
צשמות אלו מרומזים העבודה שהוטל
עליהם שם צניצוֹת הקדושות, והמה
נרמזים צשמות אלו, צמקום זה תיקנו
רתמה, וצמקום זה רמון פרץ וכו'
וכו'. וזהו שאמר הכתוב, ואלה
מסעיהם למוצאיהם, שתכלית מסעות
הללו היתה להוציא הניצוֹת הקדושות
שהיו צמקומות אלו. ויכתוב משה את
מוצאיהם למסעיהם, כאשר רצה לכתוב
משה שמות מקום מסעם, קרא אותם

ובזה נראה לצאר מה דאיתא בגמרא (בבא מציעא ע"ה:) שלשה נועקים ואינם נענים וכו', והקונה אדון לעצמו. מאי הוא, דביש ליה זיהא מתא, ולא אזיל למתא אחריתי ע"כ. ובפשוטו הכוונה, דשינוי מקום מקרע גזר דינו של אדם (ראש השנה טו:). ובמהרש"א שם כתב, לא ידעתי לכיין אמאי קרי ליה קונה אדון לעצמו ע"ש. וגם ענש הדבר צריך ביאור, הלא הקצ"ה שומע תפלת כל פה, ולמה מגיע לו עונש כזה להיות מן הנועקים ואין נענים. ולא מנינו בשאר הדברים שמנאו חז"ל שם, דשינוי השם ושינוי מעשה שמקרעין גם כן גזר דינו של אדם, אשר מי שאינו עושה כן, אינו נענה.

אך הענין הוא דאיתא בחובות הלצבות (בפתיחה לשער הבטחון) צפרוש אחד שהלך פעם אל ארץ רחוקה כדי לחפש פרנסה. ופגע בו עובד אלילים, ואמר לו הפרוש שהוא עובד את הזורא, הכל יכול, המכלכל היחידי, המפרנס שאין כמוהו. ואמר לו העכו"ם מעשיך סותרים את דבריך, כי אילו מה שאמרת היה אמת, הרי הוא יכול לפרנס אותך בעירך, כשם הוא מפרנס אותך כאן. ולא היה להפרוש מענה

המוליכו, והמה הסיבות השונות שמזמינים לו מן השמים, סיבות מסיבות שונות, או לצורך פרנסתו או לצורך צריאתו, או לצורך מנוחת נפשו, והוא חושב שהולך עבור זה למקום ההוא, אבל באמת הוא להיפוך, להיות שהוא צריך להיות במקום ההוא לצרר הניצוץ הקדושה, מזמינים לו הסיבות שזילכו אותו שם, והקצ"ה מגיד מראשית אחרית, ומזמין לו הראשית כדי להגיע להאחרית.

ובבזו כן בכלליות, דרך האדם לחשוב, אשר רוב מאורעות חייו שנתגלגלו לו צמשך ימי חייו, הם חולאות מהצית אשר בו נתגדל, עשירות או עניות, מיוחסים או מכוזדים, ועבור זה הוצרך להנשא עם בת זוגו, ונשואין אלו סידרו חייו באופן ואופן כזה. והמה חייבים וגורמים לכל מאורעות חייו שנתגלגלו אחר זה. אבל האמת הוא להיפוך לגמרי, הקצ"ה שמציט מראשית אחרית הצין דרכו, באיזה מקום ואופן הוא צריך לגמור ימי חייו, ועבור זה הולידו צבית זה, והזמין לו זיווגו באופן כזה, הכל עולה לנקודה אחת, שעל ידי סיבות אלו יגיע למקום ולמצב שזה תיקון נפשו.

מאות פרסאות, צכדי להשלים את נפשו עם זה הככר לחם, ושתייית מעט מים או הרבה. ולפעמים אפילו אליו לא יגיעו, כי אם לאחד ממשרתיו העברים, אם יש לו שם פת לחם וקיתון מים, ולהיות שאין ידו משגת לנהוג נסיעה למקום רחוק כזה, זאת היא הגורמת רצון לצעליו לנהוג דרך נסיעתו דייקא למקום ההוא, צעבור עצדו למלאות כריסו מלחם המזומן לו שם, ולשמות מימיו הנוגעים אליו, כי כן גזרה חמתו ית"ש הצריך להשלמת נפשו לקצץ חלקיהו, המה אחת מדרכי הא-ל. ולזה רומז הכתוב, מה' מצעדי גבר כוננו, שנוהג איזה נסיעה למקום רחוק, והכל הוא מאתו יתברך, כאשר גזרה חמתו להשלמת נפשו צאמת מסיבותיו ית"ש הידועים לו, והוא האדם לא כן ידמה ולצבו לא כן יחשוב, כי אם ודרכו יחפץ, לנהג נסיעה וצסחורה וכדומה וכו' עכל"ק. (ועיין שמן ראש ח"י פ' צחוקתי רפג.).

וביערתה הא דמומין ה' להאדם דציש ליה צהאי מתא, היינו משום שכבר תיקן צמקום זה מה שהיה מוטל עליו לתקן, והוא צריך לצאת גם לשאר מקומות לתקן, ולכן הסיצו לו מן השמים שיהא לו ציש צהאי מתא,

לדבריו, ושצ לארצו, ושצ לא יצא מארצו לחפש פרנסה עכ"ד. ואמר על זה הרה"ק משיגאווע ז"ל, דאם היה האיש הלז לומד כתבי הארצו"ל (עיין פרי עץ חיים דף י"ב ודף מ"ה), לא היה חוזר לביתו, כי אולי צריך לנסוע למרחוק על מנת לתקן ענין אחר לגמרי עכדה"ק (הוצא צספר י"ג אורות ח"א דף ק"מ).

וישוריש הדברים הוא צספר צעל שם טוב (פ' לך אות כ"א) שצאר הכתוב (תהלים לו-נג) מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, כי יש אנשים הנוסעים לארץ מרחקים צסחורות וכדומה, וצאמת לא מחשבותיו יתברך שמו מחשבותם, כי הם חושצים צנפסם שכל ענמם עם דרך נסיעתם לארץ מרחקים הוא צעבור הרצות זהב וכסף חילוף סחורתם, ולזה הם מקצים רגליהם. וצאמת הוא ית"ש לא כן ידמה, כי הוא יודע לתקן ענינו יותר ממנו, ולפעמים יש לו לאדם ככר לחם צארץ מרחקים הנוגע אל צחינתו, והוא צריך לאכול אותו ככר דייקא צאותו מקום וצשעה הזאת, או שצריך לשמות מלא לוגמיו מים צמקום ההוא, ולכוונה זו מצעדי גבר כוננו, להרחיק מדוד כמה

כדי שיעוזב המקום ההוא, ולינך להמקום שנוגע לנורך תיקוני נפשו. - וזהו היפוך דעת בעל הציט, שחושב שצביל דביש ליה צהאי מתא, על כן הונרך לינך למקום אחר. אלא הדברים הם להיפוך, כי צביל שמוטל עליו להיות צמתא אחריתא, על כן הסיצו לו שיהא לו ביש צהאי מתא. ולכן גם כאשר נועק שחם תפלתו, כי זהו לטובתו, שלא יהא נענה צמקום שהוא נמנא צו, כדי שילך למתא אחריתא. - ומי שמכיר זאת, ביש לו אדון מלמעלה, אשר מכין מצעדי גבר, ובכל מקום שהולך הרי זה בשליחות אדונו, הוא מצין שכאשר ביש ליה צהאי מתא, התכלית הוא ללכת למתא אחריתא. ומי שאינו הולך למתא אחריתא, הרי זה לסימן שקונה אדון לעצמו, שחושב שהוא עצמו הוא האדון, ואין לו אדון מלמעלה שמוליכו ומכין דרכו.

את מוצאיהם למסעיהם, כדי שיגיעו להמקומות שהמה צריכים להיות צחייהם, הזמין להם הסיצות מתחלה, ורצות מחשבות צלצ איש וענת ה' היא תקום. אצל צני אדם שטח עיניהם מראות, המה חושבים כי אלה מסעיהם למוצאיהם, כי המסעות היו רק עבור המאורעות שקדמו, והסיצות הללו המה הגורמים שהונרך למסעות אלו. אצל משה כתב והודיע לנו, שנדע כי הכל הוא מחשבון אל-ל דעות, וכל המוצא את האדם הכל הוא למסעיהם, כדי שיגיע להמקום שבו יבא לתיקוני נפשו. - וכמו שהמ"צ מסעות צמדצר לא היה צהם שום נורך כלל, שהכל היה להם גם צמקומם הקודמת, ועל כרחק שלא היה צהם חפץ זולת הוצאת הניצוי הקדושה שצמקומות אלו, כן הם המ"צ מסעות צכל אדם צפרטיות.

והנה אנו עומדים צהימים שמתחצלים על חורצן צית מקדשינו, שאמרו חז"ל (יומא ט:): מקדש שני היו עוסקים צתורה וצמנאות וגמילת חסדים, ומפני מה חרב, מפני שהיתה צו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עצירות, עצודה ורה גילוי עריות ושפיכות דמים ע"כ.

ועל זה אמר הכתוב, ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם, המאורעות המוצאות את האדם המה מוצאיהם, והודיע להם משה שמסעיהם צמקום למקום, אינו צביל מוצאיהם הקודמות להם, שמאורעות אלו גרמו למסעיהם, אלא להיפוך, ה' הביא עליו

להתקיים. וכמו כן היה צבית שני, שהיו עוסקין בתורה וצמנות וצגמילות חסדים, ולא היה צוה סתירה להחרצות שבלשונם, שגם זה הוא חלק מהמנות ה' אשר הם עסוקין בה. וזהו שאמרו לא חרצה ירושלים אלא בשביל שהעמידו דצריהם על דין תורה, שכל דבר הלצישו אותו בלבוש של תורה, שהתורה אומרת שצריכין להתנהג ככה, וגם השנאת חנם העמידו על דין תורה, ולכן היו רחוקים מתשובה, כי על דבר מנוה לא מתחרט, והא והא גרמא ליה. [וכן כתוב בצועם מגדים פרשת מטות].

הכתוב אומר (משלי כו-כ) צאפס ענים תכזה אש, וצאין נרגן ישחוק מדון. ופירש רש"י כלומר שני דברים אלו שוין, כשם שצאפס ענים תכזה אש, כך צאין נרגן של לשון הרע, המסכסך צעלי ריב, ישחוק מדון ע"כ. ולכאורה מה קא משמע לן, דבדאי דצלי צעלי ריב אין ריב. ונראה בהקדם לצאר הכתוב, צחורים טחון נשאו ונערים צען כשלו (איכה ה-יג). ויש לומר דלכאורה הלשון שנאת 'חנם' צריך ציאר, כי אין שום שנאה צחנם, וכל השנאה צחירו יש לו סיבות רבות וטענות הרבה אשר עצורם שונא

וצעה"ר עדיין החטא הזה מרקד צנו, וצירה תוכיח שלא נצנה עדיין מקדשינו. והוא פלא, שיתכן שיעסקו בתורה ומנות, וגם עוסקין 'צחסד', ומלד השני יהיה שנאת חנם, שדוקרין זה את זה צחרצות שבלשונם. ואין זה סתירה, שהוא עושה חסד עם חצרו לאלפים, אצל מי שהוא נגד חצורתו יכול לרודפו עד חרמה.

ובגמרא (צצא מצינע ל:) אמרו, לא חרצה ירושלים אלא בשביל שהעמידו דיניהם על דין תורה ע"כ. וצחוס' שם הקשו דציומא אמר משום שנאת חנם. ויש לומר דהא והא גרמא ע"כ. ונראה עוד, כי מתחצולות היצר הוא, להלציש כל מחלוקת ושנאה בלבוש של תורה וכבוד שמים, ולקנא קנאת ה', ואז אינו מתצייש צשנאתו, אלא הוא לו לכבוד ולתפארת, ועל ידי זה ימצא תמיד המחזיקים צידו, שהרי מתעה צני אדם שאין זה נוגע עצורו ולא לתועלתו הוא, אלא כבוד המקום הוא דורש. וכמו שפירשו דברי התנא (אבות ה-יז) כל מחלוקת שהוא לשם שמים סופה להתקיים, שכאשר מלציש המחלוקת צמעטה שכוונתו לשמים, אז אין סיכוי שיתצטל מחלוקת ההוא, כי אוהב מנות לא ישצע מנות, וסופה

אותו, ולמה קראו שנאת חנם. ודברי רש"י (שבת נב:) ידועים, דכל שלא ראה צו דבר עצירה שיהא מותר לשנאותו, קרוי שנאת חנם ע"כ.

אך יש עוד דברים בגו, כי המאמין האמיתי שמכיר שאין דבר מתהוה בעולם בלי השגחת הבורא, ואין אדם נוגע במוכן לחצירו (יומא לת.), ואין אדם יוכל להזיק לו בלי שהכריזו כן מן השמים, והמנצב שהוא נמצא בו, והמאורע שנעשה לו, הכל נגזר עליו מתחלה מאת ה'. והאדם הזה שעשה לו רעה, אינו אלא שליח מן השמים על זה, אשר לפעמים מגלגלין חוב על ידי חייב (שבת נב:), אבל הדבר שאירע לו היה מתגלגל אליו בצירור ממקום אחר. אדם כזה אין לו שנאה על חצירו, כי אין זה ממנו אלא מאת ה'. ומדריגה זו מצינו בדוד מלך ישראל, כאשר יצא שמעי בן גרא לקללו, ויאמר אבישי בן נרויה אל המלך וגו', אעברה נא ואסירה את ראשו. ויאמר המלך וגו' ה' אמר לו קלל את דוד, ומי יאמר מדוע עשיתה כן וגו', הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה' (שמואל ב טו-טז) ע"ש.

וזדו לדוגמא, כאשר יקום איש על רעהו להכותו מכות גדולות

במקל, לא יתרעם האדם על העץ שהכהו, ולא ישפוך חרונו עליו, כי העץ לא אשם כלל, הגם שהמקל הפליא בו מכותיו, אין זה ממנו אלא מהאיש שהטה את העץ עליו. וכמו כן יש להאדם להאמין שגם האיש ההוא אינו המכה, אלא שליח ה' הוא שהטה אותו לזה, וה' אמר לו קלל, ולמה ישפוך חרונו על אותו האדם, שגם הוא לא אשם בדבר. יתכן שהוא חייב לה' על שחר דברים, ועבור זו נתגלגל הדבר על ידו, אבל עכס המאורע מאת ה' הוא ולא מהאדם. וכמו שאם האדם שונא את המקל, הרי זה חנם, בשביל שהמקל לא עשה מלדו דבר, כמו כן השונא את חצירו הרי זה שנאת חנם, כי הוא רק שצטו של ה'. וכמו שאמר הכתוב (ישעיה יז) הוי אשור שצט אפי, וברש"י עשיתי את אשור שצט אפי לרדות בו את עמי ע"כ. והיינו שכאשר אשור רודה את ישראל, אין זה אלא מאת ה', ואשור הוא רק השצט והמקל שה' מטוהו על ישראל.

ולבן שקולה שנאת חנם כנגד עבודה זרה, כי השונא את חצירו הרי הוא כאינו מאמין בהשגחת ה', אשר הכל בא מאתו ית"ש, וחושב שחצירו עשה לו הרעה מעצמו, אבל באמת

המחלוקת צוער צישראל, ויש שנחת חנם ציניהם, אם יכירו וישיגו שהאדם שעשה לו רעה הוא 'אפס', אין זכוחו להרע לו מעצמו, והוא רק דוגמת 'עצים', שאין זכחם מעצמם להרע להאדם, אז 'תכזה האש' של המחלוקת. 'וצאין נרגן', שיכיר שאין חזירו הנרגן, אלא הוא שליח מן השמים, אז 'ישתוק מדון'. - וזאת עבודת בני ישראל בגלות החל הזה, לתקן החטא אשר בשצילה גלינו מארצנו, ולהתעורר באהבה רבה ואהבת עולם לכל איש אשר זשם ישראל יונה, ושומר תורת ה', וזכות זה נזכה לראות בשמתחן של ישראל צמהרה דיין צציאת צן דוד.

אין הוא אלא העץ המכה. ואם כן צשנחתו חזירו הרי הוא כמודה שלא ה' שלחו, והרי זה פגם כעבודה זרה, שחסר לו האמונה צשלימותו. - ולכן הנציח מקונן על אותו הדור שהיתה זהם שנחת חנם, אשר עצור זה צא עליהם העונש צצחורים טחון נשאו, וקמפרש טעמא, מה היתה סיבת החטא, וקאמר משום שהנערים צעץ כשלו, שהם נכשלו צהשקפתם ולא התצוננו שמי שעושה להם רעה, אין הוא אלא העץ, ולא הוא המכה, אלא הוא שצט אפו של הקצ"ה לייסרו.

וזדו שאמר הכחוצ, צאפס עצים תכזה אש, כאשר אש

בסעודת שלישית פרשת דברים תישם"ח לפ"ק

שסיפר לו זקיני צעל הישמח משה זל"ל, כי צעת עמד על המחקר להצין דרכי החסידים והוטצ צעיניו, עלה צלצו קושיא, אשר מדרכן לשמות תמיד, והלא מצואר צשלחן ערוך (א"ח א-ג) ראוי לכל ירא שמים שיהיה מיצר ודואג על חורצן צית המקדש. והיה צנסעו לקבל פני רצו הק' מו"ה יעקב

צצק לצם אל ה', חומת צת ציון הורדי כנחל דמעה יומם ולילה (איכה צ-יח). ויש לדקדק שאמר לשון יחיד 'דמעה', והוי ליה למימר הורידו 'דמעות' כנחל. - ואמר שוב, קומי רוני צלילה לראש אשמורות, שפכי כמים לצך נוכח פני ה' (צ-יט). וציטצ פנים (יפה לעינים ט). כתצ,

יחזק זלה"ה מלוצלין וכו', צבואו אל
הזדיק זלה"ה, תיכף שאל אותו מדוע
פניכם כחושים היום, הן אמנת שכתוב
בשלתן ערוך ראוי לכל ירח שמים
שיהא מיצר ודואג על חורבן בית
המקדש, אבל כבר אמר החכם זהלה
בפני ואבלי בלבי (חובות הלצבות). הן
תאמינו לנו כי אנחנו אומרים תיקון
חלות בצביה והספד. וכך למדנו רבינו
הקדוש ר"ר שמעלקא זלה"ה
מניקלשבורג, על פי משל למלך שנשצה
למרחקים ועמד לפוש אלל אחד
מאיהציו, ובראותו את המלך בשציה
הלך וצכה מאין הפוגות, ועם כל זה
שמח כי המלך הוא מתאכסן אללו.
והן משל מוצן, כי השכינה עמנו.
ואמר לי מווליה שזהו שאמר הכתוב
קומי רוני צלילה, בלשון רינה, שהוא
משותף לבכי כמשמעו, ולשמחה מלשון
קול רנה וישועה, והטעם לזה כי הוא
נוכח פני ה', וכמשל הנאמר ששכינה
עמנו נגדינו עכ"ד.

ובאמת מצינו כן בעצם החורבן,
שהיה משותף צו רנה של
בכי ורנה של שמחה ביחד, וכמו
שאמר הכתוב (תהלים ט-א) מומור
לאסף אלקים צאו גוים בנחלתך וגו',
ובילקוט (תהכד) וכי מומור הוא, קינה

הוא. אלא כן אמר אסף, לא מוטב
שהפיג הקצ"ה חמתו בעצים ובצבנים
ולא בצניו, ולכן הוא אומר (איכה ד-יא)
כלה ה' את חמתו, צמה, וינת אש
בציון, לכך אמר אסף מומור, אלקים
צאו גוים בנחלתך ע"כ. - ובאר
החיים הק' בפרשתינו כתב לבאר
הכתוב, גם צי התאנף ה' בגללכם
לאמור, גם אתה לא תצא שם (דברים
א-לו), דלכאורה קשה דלא מצינו
שהתאנף ה' על משה בעון המרגלים.
אך איתא במדרש שאם היה משה
נכנס לארץ, והיה צונה את בית
המקדש, לא היה הבית נחרב, שאין
אומה ולשון נוגעת צו (עיין סוטה ט.).
ואם כן לא היה אפשר להשליך חמתו
על העצים, ויחר אף ה' בשונאי
ישראל, ויהיה כליונס במקום חורבן
הבית, לזה גזר ה' גם על משה
שימות במדבר ע"כ.

ואם כן עצם חורבן הבית, יש צו נד
של שמחה ורנה, שלא שפך חמתו אלא
על עצים ואבנים. וזהו קומי רוני
צלילה, לשון צבי ושמחה יחד. ועל
דרך משל, למי שעומד במשפט על
אשמה שעברו צריך להיות בצית
האסורים שנים רבות, והשופט הוליא
משפטו על חודש ימים, שמנא אחד

זתפלה למשה (תהלים נג), בשם הגאון מו"ה לעמיל ז"ל אצד"ק א"ש, על הפסוק (תהלים קלז-א) על נהרות צבל שם ישצנו גם צבינו וגו'. דקשה מאי גם, רק דאיתא צמדרש (איכ"ר ז) כי גדול כים שצרך וגו', מי שעמיד לרפא שצרו של ים הוא ירפא שצרך. ויש להצין מה זה שצרו של ים. אצל יוצן על פי מה דאיתא (צ"ר ה-ד) שמים התחתונים היו צוכים על שנתרחקו משכינת עוזו, וניחם אותם השי"ת צוה, שיקחו מהם ניסוך המים צחג ומלח שהוא גם כן ממים על כל הקרבנות (רש"י ויקרא צ-ג) עד כאן. ולפי זה שצרך של המים שנתרחקו מאור העליון, ורפואתן היה ניסוך המים וקרבן מלח, ונמצא כשנחרצ המקדש ואין עבודה, חזר השצר למקומו. והיינו כי גדול כים שצרך, מי שעמיד לרפא שצרו של ים הוא ירפא לך, דרפואה אחת להם, שיצנה צית המקדש. והנה כיון שחזר השצר למקומו חזר הצכיה למקומו, וכיון שצאו אל המים השיגו צכיה של המים, לכך אמרו גם צבינו, עד כאן דצריו ודפח"ח.

הוא צוכה שנכנס לצית האקורים, ומלד השני שמת, שלא דנו אותו צעונש יותר גדול. - ולכן צלשון הקודש יש שם משותף של רנה, לצכי ולשמחה, כי כן הוא צכל עת צרה וצוקה, כאשר צוכה על מצצו, צריך להתחזק כי יתכן היה להיות גרוע הרבה יותר, ויהיה שמת צחלקו. ועל דרך משל, עני שחסר לו פרנסתו, הלא יש הרבה שאפילו מה שיש לו אין להם, והם מחוסרי לחם, ומחוסרי דירה, ויש לו לשמוח צמצצו. או כאשר הוא חולה על אצר אחד, הלא ישנם שהם חולים קשים יותר הרבה ממנו. ולכן צכל זמן שהאדם צוכה על מצצו לה', קומי רוני צלילה, יש צחוכו צפנימיות גם נקודה של רנה ושמחה. וכמו שפירשו, צשמים ממעל ועל הארץ מתחת (דברים ד-לט:), שצעניני רוחניים של שמים, לא יסתפק צמה שיש לו, אלא יסתכל על העומדים צמעלה יותר גצוה ממנו, ויש לו להשתדל להגיע למדריגתם. אצל צעניני ארציים, יסתכל תמיד לתחת, מי שיש לו עוד פחות יותר ממנו, וצוה יוכל להתחזק צמצצו.

ובתב עוד, ואני הוספתי נופך ד'גס' הוא לשון טפל, שצכייית המים

ואמור שוב, שפכי כמים לצך נוכח פני ה', על פי מה שכתב

צפרנסה, שלא יכלו לסחור בכל מיני מסחרים, והן צרדיפת הדת, וכל אחד הרגיש על צשרו כוצד הגלות. לא כן עתה אשר צ"ה הרחיב ה' לנו, וכמעט שלא חסר לנו דבר בגלותנו. אבל הסיבה אשר עשה ה' לנו כן הוא, כדי שנוכל לקונן על הגלות צלתי לה' לצדו, על גלות השכינה, אשר צפור מצאה צית ודרור קן לה, וצית מלכנו חסר, ועל חילול כבוד שם מלכותו בגלות, אשר צגאלתנו נוכה, והיה ה' למלך על כל הארץ, וציוס ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, על זה יש לקונן ולצקש רחמים, שירחס ה' על שמו.

והצגה כאשר כל אחד צוכה על צרתו הפרטית, אז אין דמעה אחת דומה לצרתה, כי זה מצקש עצור ממנו, וזה על ציתו, וזה על מסחרו. לא כן כשהצביה היא עצור כבוד שמים, כל הדמעות המה מסוג אחת, כאצ של כבוד שמים. וזהו שאמר הורידו כנחל דמעה, אין הכוונה על כמות הדמעות שירצו כמו נחל, אלא הכוונה על האיכות, שהדמעה יהיה כמו דמע הנחל, שצוכה עצור כבוד שמים, אכן צעינן למיהוי קמי מלכא, והורידו כנחל דמעה, כל דמעה שמוריד תהא כצכיית הנחל לכבוד ה',

הוא יותר גדול. ועוד הוספתי נופך לומר, דמקודס צכו ישראל על שירדו משמים לארץ, והיה צכיה על עצמן צצחינה הגשמית על העדר גדולתן ועל שפלתן, אבל כשהשיגו צכיית המים שהוא רק על התרחקן מאורו ית"ש, צצו גם הם וצכו על צחינה הרוחנית, והיינו צזכרנו את ציון. ולפי זה יש להמתיק יותר, כי גדול כים צצרך, ר"ל אם צצרך גדול כים, דהיינו צצחינה הרוחנית הוא השצר אלך, אז מי ירפא לך, ר"ל מי שעמיד לרפא צצרו של ים ירפא לך ע"כ. - וזהו שאמר הכתוב, שאין הצכיה על הגלות עצור צרותינו הפרטיות צצוצד הגליות, אלא שפכי 'כמים' לצך, כמו המים שצוכים רק על התרחקותן מאור ה', כן יש לשפוך נפשו 'נוכה פני ה', עצור כבוד שמים.

ובאמת זהו הסיבה שנתמעטו הלצצות לקונן על צית ה', ועל גלותן של ישראל גולה אחר גולה, כי צכל ימי הגלות לא היו לישראל ימים כאלו צצויון זכיות ליהודים כמו שאר יושציה. וצכל המקומות צגלות היו הגצלות שונות, הן צמקוס הדירה, שאי אפשר היה לדור אלא צמקומות מיוחדת, והן

אחת, מה שנוגע לכבוד שמים, הוריד
כחל דמעה, שלא יהיו הדמעות
מתפרקים על עיניים רצים, אלא כל
הדמעות יהיו כדמעה אחת, מסוג
אחת לכבוד שמים, אז הדמעות הללו
יעשו רושם, וצופן ישברו את
המחיצה של צרול, ויעלו למעלה
לעשות לטובה אות.

קריבו היום זהפטורה, איכה היתה
לזונה קריה נאמנה, מלאתי
משפט, נדק ילין זה, ועמה מרנחיס
(ישעיה א-כא). וצפטו הכחוז שואל
כאן קושיא ארוכה, בלי נתינת תירוץ,
שאיכה נהייתה כזאת אשר קריה
נאמנה, מלאתי משפט, וכמו שדרשו
במדרש רבה (פתיחתא איכה יב) שהיו
זה ת"פ צתי כנסיות וצתי מדרשות
כמנין מלאתי, ונתדררה עד לרציחה.

אבל צאמת נראה, כי גם התירוץ על
זה נכלל בצפוק כאן, כי כאשר
רוחץ אדם רשע שהשליך מעצמו עול
תורה ומצוות, זה לא צא צפעס אחת,
אלא כך הוא דרכו של יצר הרע,
היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר
לו עשה כך, עד שאומר לו לך עבד
עבודה זרה (שבת קה:). היצר הרע
מתחיל בדברים פעוטים, ומזה

ואז כל הדמעות יהיו מסוג אחת,
וכולן נחשצין כדמעה אחת.

ובגמרא (ברכות לב:) אמרו, משחרצ
בית המקדש, מחיצה של
צרול מפסקת צין ישראל לאציהם
שצשמים. ואף על פי שכל השערים
ננעלו, אצל שערי דמעות לא ננעלו.
ופירש בעל ערוגת הצסם ז"ל (הוצא
דברי יונה ח"א רלא:), דהנה מצינו
(אבות דרבי נתן ו-ג) ברבי עקיבא שראה
מים שחקו אצנים. דזהו טבע המים
שאם הולכין ונוטפין זמן ארוך על
אותו מקום ממש, אזי צהמשך הזמן
נעשה נקב צאותו מקום. אמנם זהו
רק כשנוטף ונוקב צאותו מקום ממש,
אבל אם המים מתפשטין פעם לכאן
ופעם לכאן, צודאי שאינו נוקב. והנה
כי כן שערי דמעות ציכולתם לשצור
המחיצה של צרול, אמנם זהו רק אם
כל הדמעות ששפכו ישראל בכל דורות
היה על ענין אחד להציא הגאולה
שלימה, אצל מכיון שהדמעות מתפצלים
לכמה עיניים, זה צכה וזה צכה, לכן
אין צכוחו לשצור המחיצה של צרול
ודפח"ס.

וזדהו שאמר, נעק לצס אל ה',
הנעקה הוא רק עצור מטרה

מה אומנתו של אדם בעולם הזה, יעשה עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה כן, תלמוד לומר דק מדברון (תהלים נח-ג). וכמו כן תפלה אקרי דק, כמו שדרשו חז"ל (ברכות יד.) על הכתוב, דק לפניו יהלך (תהלים פה-יד), דקאי על התפלה.

וזדו שצא לתרץ, איכה היתה לזונה קריה נאמנה, הלא מלאחי משפט, ירושלים מלאה צחי כנסיות וצחי מדרשות, ואיך נמדרדה העיר כל כך. על זה צא כמשיב, דק ילין צה, שהיו יכולין ללון ולישן הזמן של אשמורת הצוקר הקצוע לתורה ולתפלה, אשר שניהם איקרי דק, ואז יכולים להתדרדר עד דיוטא התחתונה, ועתה מרנחים, ה' ישמרנו. - והחכם עיניו צראשו להתצונן אם אין לו התרשלות צורתו צאשמורת, אשר זה תהיה אחר כך שורש פורה ראש ולענה. ולעומת זה אמרו חז"ל (תמיד לז). כל העוסק צמורה צלילה שכינה כנגדו, שנאמר קומי רוני צלילה וגו' נוכח פני ה' ע"ש. וזוכה צורתו להשראת השכינה, וממילא גם תפלתו אחריו מתקבלת על ידי ה' בעצמו.

מתדרדר עד סופו. - וצהיות כי צראחי יצר הרע צראחי לו תורה צבלין (קידושין ל.), וידוע שכל זמן שיחעמל צמורת ה' לא יוכל לו, על כן הוא מתחיל לעבוד על האדם, גם כאשר תורתו אומנתו, להחליש התמדתו צמורה, אשר די ללמוד ציום כמה שעות, אצל אין צריכין לעמוד צלילה לראש אשמורות ללמוד תורה, וצזה מחליש מתחלה הצבלין שיש להאדם כנגדו.

ודרי צומן חורצן הצית, שהיה צהם חטא עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, ואמר ה', הלאי אומי עזבו ותורתי שמרו, שהמאור שצה היה מחזירן למוטב (פתיחתא איכ"ר צ), הרי לנו כמה עצום הוא כח לימוד התורה. ולכן ראשית דרכו שלא יקום צאשמורת ללמוד. ושזב הולך מדחי לדחי לדחות גם התפלה צציבור, ושוכב על מטתו גם אחר זמן התפלה. ושזב יש להיצר תחת ידו כבר כל היום, כי צלי תורה ותפלה צצוקר, כל היום לא שזה הרצה.

ודהה התורה נקראת צשם 'דק', וכמו שדרשו חז"ל (חולין פט.).

בסעודת שלישית פרשת ואתחנן תשמי"ח לפ"ק

להקצ"ה, אתה אמרת לאברהם אבינו קח נח את בנך וגו' (בראשית כג-ז), והחלפת אותו זאיל, אעברה נח ואראה ע"כ. (הוצא זנחל קדומים). וגם מדרש זה אומר דרשוני.

וגראדה בהקדם לבאר מה שכתב לרמו בייטב לב (פ' ויש קבג), אעברה נח ואראה, ר"ת א'ות נ'ון עיין שם לפי דרכו. ויש לומר עוד, דאיתא בגמרא (ראש השנה יז:) יורדי הים זאניות וגו', ויצעקו אל ה' וגו', יודו לה' חסדו (תהלים קז-כג), עשה להם סימניות [צין פסוק לפסוק יש סימניות, נונין הפוכין], כאכין ורקין שבתורה [צאין לדרשה למעט הדיבור כאכין ורקין שהן מיעוטיין], לומר לך [לא בכל שעה שיצעקו אל ה' צלר להם יוציאם ממנוקותיהם], צעקו קודם גזר דין נענו, לאחר גזר דין לא נענו ע"כ.

ויש לומר בטעם שהסימניות הם נונין הפוכין דייקא, דאיתא בגמרא (ברכות ד:) אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמרה נו"ן זאשרי,

ואתחנן אל ה' צעמ ההוא לאמור, ה' אלקיס אתה החלות להראות את עצדך וגו' (ג-כג). וזרש"י דקדק על אומרו 'צעמ ההוא'. ופירש לאחר שכשתי ארץ סיחון ועוג, דמייתי שמה הותר הנדר ע"כ. - גם מה שאמר 'לאמור' לכאורה אין לו ציור. וזרש"י פירש זה אחד משלשה מקומות שאמר משה לפני המקום, איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי, אם לאו ע"כ. ופירושו של לאמור הוא, שהקצ"ה יאמר למשה תשובה. - ויתעבר ה' כי למענכם ולא שמע אלי, ויאמר ה' אלי רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד דדבר הזה (ג-כו). וזרש"י צבילכם, אתם גרמתם לי וכו' ע"כ. ויש להצין הלא בחטאו צמי מריצה נגזר עליו כן, ולמה תלה הדבר בהם, ויתעבר ה' כי למענכם.

ובספרים הקדושים מוצא צעם מדרש, אתה החלות להראות את עצדך וגו', אלו ארבעה מינים שצלוזב ע"כ. (הוצא בקדושת יום טוב לסוכות). ויש להצין הכוונה צוה. - עוד איתא במדרש פליאה, אמר משה

מפני שיש צה מפלתן של שונאי ישראל, שנאמר (עמוס ה-3) נפלה לא חוסף קום צחולת ישראל. אמר רבי נחמן בר יצחק, אפילו הכי חזר דוד וסמכה צרות הקודש [אף על פי שהפסיק נו"ן מפני נפילה שצה, ולא אצה לרומזה, חזר ורמז סמיכת הנפילה תיכף לזה]. שנאמר (תהלים קמה-יז) סומך ה' לכל הנופלים ע"כ. ולפי זה הנפילה נרמזת צנו"ן, והסמיכה לאוקמיה מעפרא נרמזת צמ"ך. וכחצ צצני יששכר (ניסן ה-ח) דלכן ישועה שלא כדרך הטבע נקראת צסס נ"ס, שסומך נופלים ומנמיח ישועה ע"כ. ומעתה אחר כל נפילה יש אללה סמיכה, כי שומע ה' תפלת כל פה, וסומך את הנופלים. אצל אחר גזר דין שאין נענין עוד, אז הנו"ן פניו הפוכה מהסמ"ך, להורות שאין נענין, ולכן נרשמו הסימניות צנוי"ן הפוכין.

וביעתה האותיות נוני"ן שיש צהמזמור של הארבעה שזריכין להודות, מורה שאחר גזר דין אין נענין. ועל כן התחנן משה אעברה נ"א, ר"ת א'ות נ'ון, שיעבור על האות נו"ן המורה שאין עונין עוד, ויקבל תחנתו שיזכה לראות את

הארץ הטובה והלצנון. - והענין הוא כי אמרו חז"ל (סס), דהא דלאחר גזר דין אפילו הביא כל אילי נציות שבעולם אין מוחלין לו, הוא רק ביחיד, אצל לא ציצבור שגם אחר גזר דין נענין. ולפי זה כניסת משה לארץ ישראל, הגם שזה גזר דין ליחיד, מכל מקום הוא נוגע לרבים, שיוכלו להכנס וללמוד עם רבם משה, ששכינה מדברת מתוך גרונו, ואינו דומה שומע מפי הרב לשומע מפי תלמיד. ומה גם דאיתא צמדדש שאלמלי היה משה נכנס לארץ, לא היה צית המקדש חרב. ואם כן זהו גזר דינו של רבים, וצריכים נענין גם אחר גזר דין. אמנם אמרו (סס) דגזר דין שיש עמה שצועה גם ציצבור אינו מתקרע, שנאמר (שמואל א ג-יז) ולכן נשבעתי לצית עלי וכו' ע"ש. אך אחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג, הרי הותר השצועה, ולא נשאר רק הגזר דין, ולכן ואתחנן צעת ההוא דייקא, שיקבל ה' תפלתו עם תפלת רבים, שהיה משה חצי עליהם, שכששמעו שמיחת משה תלויה צנקמת מדין לא רצו ללכת (רש"י צמדדז לא-ה).

ודהגה לא נענה משה צתפלתו, ויש לומר דאמרו חז"ל (סס) דיורדי

ישמעאל היה דורש ד' חלוקי כפרה, דככריתות ומיתות צית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין, ובחילול השם כולן תולין ומיתה ממרקת וכו' ע"ש. וכתב החיד"א בספרו דברים אחרים (דרוש ז' לשנת תשנ"ה), דזהו רק להשג מיראה, אבל השג מאהבה אין צריך לד' חלוקי כפרה, רק מתכפר הכל בתשובה לזדה ע"כ. ובצני יששכר (תשרי ד-לט) הביאו, וכתב עלה לכיון שפסק כן רב מוצהק בדורו בצית דין של מטה, פוסקין כן להלכה בצית דין של מעלה ע"כ.

וגראה בטעמו, לכיון דאמרו חז"ל (יומא פו.) דבתשובה מיראה זדונות נעשו שגגות, ובתשובה מאהבה זדונות נעשו זכות. ולכן השג מיראה, כיון שנשאר עדיין שורש החטא, אין בזה כפרה גמורה אלא ציסורין וכו'. אבל השג בתשובה מאהבה, הרי אחר תשובתו אין כאן עוד עון כלל, דהרי נעשה ממנו זכות, ולא שייך עונש עלה. - וכמו כן נימא גם לעניינינו, דהן אמת שאחר גזר דין, אין כח בתפלה לבטלו, היינו רק כל זמן שהעון עדיין קיים, שעשה רק תשובה מיראה דנשאר עדיין חלק מהחטא שלא נמחה, אבל בתשובה מאהבה

הים צאניות, כיחידים דמו, ואין נענין אחר גזר דין. ולכאורה מי לא מיירי קרא גם כשיש רבים בספינה גדולה, ואין החליט דכיחידים דמיא. ופירש הרה"ק מקאצק זי"ע, דליצור מקרי רק כשכל אחד מיצר צעור הכלל כולו, ולא מפני צערו לצד, אבל יורדי הים שמתקצין אנשים שונים שאין מכירין זה את זה, וכל אחד מיצר בצרתו הפרטית, ולא איכפת ליה בזולתו, על כן כיחידים דמו ע"כ. (וכן כתב צ"ש משמואל שבעות פט. צ"ש האצני נור ז"ל). וכמו כן תלה משה רבינו שקיבת מניעת קבלת בקשתו היתה, משום דחסר להם להיות מיצר בצרת הכלל, וכל אחד מתכוין לטובת עצמו, ואז אף אם זה נוגע לששים רבוא, הרי אלו יחידים ולא ליצור. והוה שאמר להם, ויתעבר ה' צי למענכם ולא שמע אלי, כיון שלא שמע אלי, על כרחך שלא החשיב הבקשה רק כתפלת יחיד, והוה בגללכם, שמתמת הפירוד, כל אחד יחידי נחשב, ואחר גזר דין אין תפלת יחיד נענה.

אמנם יש לומר עוד בזה, דיתכן שגם אחר גזר דין, יענה ה' תפלתו, ויקרע גזר דינו. והוא על פי מה שאמרו חז"ל (יומא פו.) דרבי

שהעון עצמו נתהפך לזכות, ואין כאן עוד חטא כלל אלא זכות, איך שייך גזר דין של עונש על זכות, ושפיר נענין גם אחר הגזר דין ומתקרע.

ובזה היה נראה לבאר מה דאיתא במדרש רבה (ויקרא ל"ב) ולקחתם לכם ציום הראשון פרי עץ הדור וגו' (כג-מ), מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים וכו', ומה ערצה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים וכו', אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת, והן מכפרין אלו על אלו ע"כ. ויש להבין הלא נטוינו להתרחק מהרשעים, ואל תתחבר לרשע (אבות א-ז), ולמה יש לאגד הנדיק עם הרשע, האתרוג עם הערצה. ועוד למה נטונו על זה בחג הסוכות דייקא, ולא בשאר ימות השנה.

אך הענין הוא דידועים דברי הקדושת לוי (פ' האזינו), ולקחתם לכם ציום הראשון, ובמדרש תנחומא (ויקרא כג) וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא, אלא ראשון הוא לחשבון עונות ע"כ. ופירש הכוונה, דבראש השנה

ויום הכיפורים עושים בני ישראל תשובה מיראת העונש של יום הדין, אבל בחג הסוכות מתעוררין צאהבת ה' מההתצוננות של הנסים שנעשו לנו, כאם הסוכך על צינה, ואז עושין תשובה מאהבה, והזדונות מתהפכים לזכיות, ועושין חשבון מכל העונות שעשו במשך השנה, כדי לעשות מהם חשבון לריצוי הזכיות, והוי ראשון לחשבון עונות עכדה"ק.

ואם כן בסוכות שזוכין לתשובה מאהבה, הרי גם מי שאין בו תורה ומעשים טובים, מתהפכים מעשיו לזכיות, וגם הערצה שאין בה טעם וריח, מלאה מנחת כרמון, ושפיר אוגדין אותה ביחד עם האתרוג, שהרי גם הוא נתמלא בזכיות. - ולכן כאשר רצה משה לעורר רחמים גם אחר הגזר דין, אמר אתה החילות להראות את עצדך את גדלך וגו', הלא אין צעולם מי שמכיר יותר גדלך ממני, שהעלית אותי למעלה בשמים ארבעים יום להראות תפארתך, ואם כן נתעליתי במדריגת אהבת ה' יותר מכל בראי עולם, ומה שאני שב על חטאי הוא במדריגת תשובה מאהבה. וממנות ארבעה מינים יש להשכיל, כי בתשובה מאהבה זדונות נעשו זכיות, שהרי

שמירת שבת אחת יכולה לעורר הגאולה, אבל מי יוכל לקיים מצות שבת בשלימותה, אבל אחר שקיים שבת אחת, והרי מצוה גוררת מצוה, והוא קיום מצוה השבת השנייה, ואז קדושת מצוה הראשונה מסייעת שתהא השבת השנייה צרום מעלתה לעורר הגאולה.

ובבזו כן בתפלה, מי יוכל לעמוד להתפלל לפני ה' תפלה נכונה, וכמבואר בשלחן ערוך (או"ח סימן נ"ח) דחקידים ואנשי מעשה היו מתבודדים ומכוונין בתפלתם, עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה וכו' ע"ש. לכן הענה היעוצה, לעמוד בתפלה כפי מדריגתו, ואז מצוה גוררת מצוה, שיתן תפלה זו כח להגרר ממנה תפלה נעלה כראוי וכנכון, שיעשה רושם ואות לטובה. וזהו ואתחנן אל ה' בעת ההוא 'לאמור', שהתפלל תחלה תפלה אחת, והתכלית היתה שיגרור תפלה זו עוד תפלה, אשר תפלה זו תהא נכונה להתקבל למעלה.

עוד נראה דטמונה בזה רמז לסדר התפלה, כי באמת כל מה דעבד רחמנא לטב עבד, ומאחו לא תלא הרעות, ומה שנגזר מלמעלה על

מתחברין אז גם עם הערצה. וכיון שהחטא ענמה נתהפכה לזכות, אין כאן מקום לגזר דין, ועל כן אעברה נח ואראה וגו'.

ואמור ואתחנן אל ה' בעת ההוא 'לאמור', ויש לומר בהקדם לבאר מאמרם (שבת קי"ח:) אלמלי משמרין ישראל שמי שבתות כהלכתן מייד נגאלין, שנאמר (ישעיה נ"ד) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי, וכתוב בתריה והציאותים אל הר קדשי וגו' ע"כ. ולכאורה זה סותר מה שאמרו במדרש רבה (שמות כה-ב) אמר רבי לוי אם משמרין ישראל את השבת כראוי אפילו יום אחד, בן דוד בא ע"כ. הרי לנו דסגי גם שבת אחת שיתעורר גדולתן של ישראל.

ובראה כי קיום מצוה ה' למטה, שיעשה התעוררות בשמי מרום, הוא רק כאשר מקיימים אותה בדחילו ורחימו בתכלית השלימות, ואיך יתכן לאדם קרוץ מחומר לקיים מצוה בשלימותה. אך אמרו חז"ל (אבות ד-ב) מצוה גוררת מצוה, ואם כן המצוה הראשונה מסייעת להאדם שיוכל לקיים המצוה הנגררת ממנה בשלימותה, כיון שכוחה של המצוה השנייה בא מהכנת קיום מצוה ה'. ולכן באמת גם

ושמחתו צה' ואהבתו אליו כמו שהיה מקודם, ולא עשה עליו הדבר ההוא שום שינוי. והראיה על זה, כי הלא אמרו חז"ל (שבת ל:) שאין שכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מנוה. ואם היה משה רבינו עצב בשמיעתו אל חוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, היה צריך להיות אז סילוק שכינה ממנו, ומצינו שנמשך אליו הדיבור גם להלאה, עלה ראש הפסגה וגו', וכו' את יהושע וחזקהו ואמנאו וגו'. והרי זה מורה טוהר נפשו של משה רבינו, שעמד בצדקתו ושמחתו צאלקיו, גם כאשר הודיעו לו שאין תפלתו נענה.

ובדבר הזה מצינו באברהם אבינו, שנאמר לו צפרשת העקידה, קח נא את צנן את יחידך וגו' והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך (בראשית כג-ב). ובאמת לא מצינו שאמר לו חיזה הר, אלא ראה ענן קשור על ההר (תנחומא כג). וגם להצין מהו גודל הגסיון של העקידה, הלא גם אנשים פשוטים מסרו נפשם על יחוד שמו ית'. וכתב בספר עשרה למאה (דרוש ה) דעיקר הגסיון היה, שעשה אותה אברהם מתוך שמחה וטוב לבב, וההוכחה על

האדם, גם כאשר לפי ראות העין נראה לרעה, אבל באמת גם רעה זו היא טובתו האמיתית. ולולא שנצטוונו על התפלה, היה לו לקבל הכל באהבה, אבל ה' צוה לנו על התפלה צעת צרה, כי כן גזר חכמתו ית"ש, שכח התפלה משנה דברים לטוב הנראה והנגלה. אמנם אם האדם כבר התפלל לה' על צרתו ולא נענה, ומן השמים אין רוצים לשנות דינו, אז הוא צריך לקבל אותה בשמחה כמו שמזמנים לו מן השמים. - וכמה פעמים מרצה האדם בתפלה ימים רבים רופים, וכאשר לא נענה, יוצא רצון ושבור, ומתערעם על מצבו. אבל המאמין האמיתי הוא שמח בהנהגת צוראו עמו, ואין חילוק אצלו בין תפלה שנתקבלה או לא נתקבלה, אם זהו רצון הצורא, מצטל את רצונו מפני רצון המקום, וה' הטוב בעיניו יעשה.

ובבזו כן משה רבינו, שהרצה להתפלל על כניסתו לארץ, וה' אמר לו אל חוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, שנטל ממנו כח התפלה על זה, שלא יוסיף להתפלל, כי לא תעבור את הירדן הזה, שאר בני אדם היו יוצאים מזה שצורים ורצוצים ועצבים, לא כן משה רבינו נשאר בשלוות נפשו

הדבר, אצל הוא מצטל דעתו ורצונו לרצון ה' צבל אופן, והן אם יקטלני לו איהל (איז יג-טו), ולא תסור ממנו השראת השכינה גם אם לא יתקבל תפלתו, וישאר תמיד צמדריגתו של לאמור, שיוכל ה' לומר לו ולדבר אתו גם להלאה.

וזדו שאמרו חז"ל, שאמר משה לה', אתה אמרת לאברהם קח נא את צנך וגו' והעלהו לעולה. והגם שנתנסה צנסיון עזוס, ליטול ממנו צצת עינו ומשאת נפשו, אף על פי כן היה שרוי צשמחה, שהרי היה עליו השראת השכינה גם להלאה, שאמרת לו שוב אל תשלח ידך אל הנער, והחלפת אותו צחיל אחר אשר נאחו צסצך צקרניו. כן על דרך הזה הוא תפלתי, ואתחנן אל ה' לאמור, שתוכל גם אחי לדבר להלאה, ואני לוקח השלשת אלפים למשל, שאוכל להגיע למדה זו. וכמו שציארנו צמקוס אחר, מה שאמרו (אבות ה-ג) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו, ועמד צכולן, היינו שלא יאל מהם שצור ורצון ומדוכא, אלא עמד צאיתנו כמו קודם הנסיון. ולמדריגה זו השתדל משה רבינו להגיע, ועל זה התחנן שיוכל לילך צדרכו של אברהם אבינו.

זה שעשאו צשמחה, דחילו היה שרוי צעצצות, לא היה יתכן הדיצור אליו אל תשלח ידך אל הנער, דהא אף השכינה שורה מתוך עצצות אלא מתוך שמחה, אלא ודאי שקיים דברי ה' להעלהו לעולה מתוך שמחה. וזהו שאמר לו ה', 'אשר אומר אליך', כלומר כך תעשה את הדבר, שאוכל עוד לדבר עמך, שלא יהיה סילוק שכינה מתוך העצצות ע"כ. - וצטיול צפרדס (מהדו"ט ו-טו) כתצ לפרש צזה, וידבר שלשת אלפים משל (מלכים א ה-יב), דהיינו ששלשה תיבות אלו המתחילים צאות אל"ף, א'שר א'ומר א'ליך, היה מדבר למשל לצני אדם, צאיזה שמחה צריכין לעצוד את ה' ע"ש.

ועל זה עצמו הפיל משה רבינו תחנה לה', שיוכל לקבל הכל צאהבה, שגם אם לא יענהו ה' על תפלתו לא יאל שצור ורצון, אלא יהא שרוי צשמחה וטוב לצב, ולצרך על הרעה כסם שמצרך על הטובה מתוך שמחת הלב, עד שיוכל ה' לדבר עמו גם להלאה, שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה. וזהו ואתחנן אל ה' צעת ההוא 'לאמור', שהתחנן שישאר צמדריגה זו שיוכל עוד ה' לדבר עמו. כי הן אמת שמרצה לצקש רחמים על

והנהגה אנו עומדים היום בט"ו באב, שאמרו עליה חז"ל (תענית כו): שלא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב. וכתב צנני יששכר (תמוז ד-ה) בשם הרה"ק בעל אוהב ישראל זי"ע, דהיום טוב לישראל הוא, כאשר אין ציניהם קנאה ושנאה ותחרות, ועל דרך שעתידי הקצ"ה לעשות מחול לנדיקים (שם לא.), שאין שם מעלה ומטה ראש וסוף, זה גבוה מזה. והאות ט"ו שבאותיות א"ב, הוא אות ס' שהוא עגול סביב, והוא בחי' מחול, היום טוב הגדול לישראל עכ"ד.

וְלַעֲבָדֵינוּ יש לומר, כי אות נו"ן מורה על הנפילה, ואות סמ"ך על הסמיכה, שסומך ה' לכל הנופלים. ובמשך כל השנה יש לכל אדם עליות וירידות ונפילות, אשר אין אדם נדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ובזאת יום חמשה עשר באב מתחילין הארת ימי התשובה, לתקן כל הנפילות של משך ימי השנה, וממנו ולהלכה הם ימי הסמיכה, סומך ה' לכל הנופלים. ולא היה ימים טובים לישראל כט"ו באב, כמו האות ט"ו שבאותיות א"ב, שהוא אות סמ"ך,

כאשר זוכים אחר הנפילה לסמיכה מאת ה'. והדרש והפשט עולים יחד בקנה אחד, כי ציוס ט"ו באב מתחילין הארת הימים אשר קרוב ה' לכל קוראיו, והוא האות ט"ו שבאותיות א"ב, היינו האות סמ"ך, שסומך ה' לכל הנופלים.

ויעיךר התשובה הוא בלימוד התורה בהתמדה, בראתי י"ר הרע בראתי לו תורה תצלין (קידושין ל:), והלאי אותי עזבו ותורתי שמרו, שהמאור שבה מחזירו למוטב (פתיחתא איכ"ר ז). ואמרו חז"ל (ברכות ה.) בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר הוא בתורה ע"ש. הרי לנו מעלת התורה שעולה יותר מהקרבת קרבנות לכפרה. ולכן יש להוסיף בתורה מיום ט"ו באב ואילך, וכמאמרם (שם) מכאן ואילך דמוסיף [לילות על הימים ועוסק בתורה] יוסיף [הקצ"ה על שנותיו] ע"כ. כי זהו ההתחלה בתשובה, להוסיף באור התורה, ואורייתא מודעת ליה חוביה, לשזב אל ה' בכל לבב, ולקבל על עצמו מחדש עול התורה ומצותיה, עדי נוכה לשנה טובה ומצורכת צביאת בן דוד במהרה דידן.

בסעודת שלישית פרשת עקב תישם"ח לפ"ק

אמנם על ההוספות והפרטים שמוסיף בחיובו בקיום המצוה, על זה יש שכר גם בהאי עלמא. והיינו ההכנה להמצוה, על הפגיעות שאדם דש בעקביו להתחייב בהמצוה, וכמו כן על מה שהוסיף בהידור מצוה, שחיובו הוא רק עד שליש במצוה (בצא קמא ט:), ואמרו חז"ל (סס) אמר רבי זירא עד שליש משלו, מכאן ואילך משל הקצ"ה ע"כ. ופירש רש"י עד שליש אינו נפרע לו בחייו, מכאן ואילך, מה שיוסיף בהידור יותר על שליש, יפרע לו הקצ"ה בחייו ע"כ.

ובבזו כן יש הוספה בהידור מצוה בחיכות קיום המצוה, לעשותו בשמחה וצטוב לבב, ולא כמנות אנשים מלומדה, כעול הניתן על זוארו, אלא עושהו בשמחה, שזוכה לשמש את המלך. ועל דרך שאמר רבי עקיבא, כל ימי הייתי מטעער על פסוק זה, ובכל נפשך (דברים ו-ה), אפילו הוא נוטל את נפשך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו (ברכות סא.), עד שמגודל שמחתו שזכה לזה, לא איכפת ליה שסורקין צשרו במסרקאות של ברזל,

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו', ואהבך וזרכך והרצך וגו' (ו-יז). המפרשים דקדקו הלא קיימא לן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין מ:), וכמו שנאמר בפרשה הקודמת, ושמרת את המצוה וגו', אשר אנכי מצוך היום לעשותם (ו-יא), ודרשו חז"ל (עירובין כג.) היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם ע"ש. ולמה פרט הכתוב שכר עניני גשמיים עבור קיום מצוה ה'. - גם להצין לשון הכתוב והיה 'עקב' תשמעון. ורש"י פירש מנות שאדם דש בעקביו ע"כ. ובצבן עזרא פירש שהוא לשון שכר ע"ש. ובאור החיים הק' פירש מלשון סוף ותכלית ע"ש.

וגראה בהקדם לבאר הכתוב, אחת דבר אלוקים שתיים זו שמעתי כי עוז לאלוקים, ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים סג-יז). ולא ביאר מהו הכוונה באחת ושתיים דקאמר. ויש לומר כי המפרשים בפרשתנו כתבו לבאר, דהן אמת שעל עמם קיום המצוה, שכרו כפון לעולם הבא, ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

בשני יצריך, צינר טוּב וצינר הרע (ברכות נד.), שגם הגוף משתוקק לקיים מצות ה', ומתענג בעשייתה. וכמו שאמר דוד המלך, כמו חלב ודשן תשבע נפשי, ושפתי רננות יהלל פי (תהלים סג-ו), שהתענוג שלו כאשר מרנן בשפתיו את ה', הוא שיהיה ודומה אללו כמו שמשבע גופו בחלב ודשן. ולצי ובשרי ירננו אל אל-ל חי (פד-ג), לא רק הלצ אלא גם הבשר הגשמי מרנן אל ה'. ואם כן מגיע גם להגוף שכר על חלקו בקיום מצות ה'. וזה אי אפשר לשלם בעולם הגשמות, ועל כן מגיע שכר מצוה גם בהאי עלמא, על שמחת הנפש בעת קיום מצות ה'.

וזדו שאמר, אחת דבר אלקים, כל מצוה ומצוה הוא אמירה יחידי, לקיים מצות צינית, או תפלין, או שבת וכו'. אבל שמים זו שמעתי, שצכל מצוה משולב עוד מצוה, והוא שמחת הנפש בהמצוה, עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו צרננה. וכאשר הגוף שמח בקיום המצוה, מגיע גם לה שכר, והוא רק בהאי עלמא. ולכן לך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש 'כמעשהו', שהתשלומין הוא כמו שעושה המצוה, מי שגופו אינו מתענג מקיום מצוה

והיה מקבל עליו עול מלכות שמים בשמחה וטוב לבב. ועל זה אמר הכתוב (תהלים ק-ב) עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו צרננה, לקיים המצוה מתוך שמחת הנפש, נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לצי המה (תהלים קיט-קיא). ועל זה הזהיר הכתוב, צפיו ובשפתיו כבדוני ולבם רחק ממני (ישעיה כט-יג). ועונשי התורה המה, תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל (דברים כח-מו). ועל הוספה זו של שמחת המצוה, וחי צהם (ויקרא יח-ה), שימצא צוה חיותו, יש שכר גם בהאי עלמא.

וביתר ציבור, כי המקיים מצות ה' רק מתוך אונס וכפיה, שהרי כפה עלינו את ההר כגיגית, אם מקבלין אתם את התורה מוטב וכו' (שבת פח.). ויותר היה נוח ליה אם לא היה מצווה ועושה, וגופו אינו מרצה בהמצוה, אלא הנשמה תוצעת זאת ממנו, אם כן קיום המצוה הוא מצד הנשמה, וממילא שכרו מגיע רק להנשמה, אשר תענוגו הוא רק בעולם הבא, עולם הנשמות. אבל מי שמתענג על ה' בקיום המצוה, שהפך החומר לצורה, ואהבתו לה' הוא בכל לבבך,

ואינו מכיין מה שאומר, וגשאר
הדיבור הגשמי לצד, הגוף החומרי
אשר עודנו עומד לפני ה' ומדבר
כמלות אנשים מלומדה, ולא המתיין
את חצירו, טורפין לו תפלתו צפניו,
כי אין תפלתו של אדם נשמעת אלא
אם כן משים נפשו צכפו (תענית ח.),
שמתפלל בכל כוונתו ע"כ. (והוצא צנועס
מגדים פ' תרומה).

וביאור הדברים, כי תפלה אין ענינו
רק האמירה צפה, אלא
עבודה שכלל זו תפלה (תענית ג.),
לשפוך נפשו לפני ה' בתפלתו, עד
שיתדבק ויתקשר נפשו צה' ולהתעלות
צאהצת קונו צאמירת שירות ותשצחות.
עד שהוא ותפלתו לאחדים המה, ועל
דרך שאמר דוד המלך, ואני תפלה
(תהלים קט-ד), שהיה כל כך שקוע
נפשו צהתפלה, עד שהוא והתפלה
נתקשרו יחד. שאין להפרידם. אצל
המתפלל צלי כוונה, תפלתו עקורה
ממנו, ואינם מקושרים יחד. וזהו
צרכה רצה, שלא תהיה תפלתך עקורה
ממך צעצמך, שהגוף עומד ומדבר,
ואין לך שייכות להתפלה, ולא יהיה
'צך' עקרה, שהתפלה עקורה ממך
צעצמך. ולא יהיה צך עקרה וצצהמתך,
להיות דומה צצהמה, עומד צתפלה

ה', והוא לעול על צוארו, גם שכרו
לא ישולם להגוף, אלא צעולם הצא
עולם הנשמות. אצל העובד את ה'
צשמחה, שגם הגוף משולב צקיום
המצוה, מגיע לו שכר גם צהאי
עלמא. - וזהו שאמר הכתוב, והיה
עקב תשמעון את המשפטים האלה,
אין והיה אלא שמחה (צ"ר מד-ג),
כאשר קיום המצות תהיה מתוך
שמחה, שגם הגוף ישתוקק לקיום
מצות ה', אז יחצרך גם צצרכות עולם
זה, ואהצך וצרכך והצך וגו'.

ואומר הכתוב צצרכתן של ישראל, לא
יהיה צך עקר ועקרה
וצצהמתך (ו-ד). ודרשו חז"ל (צכורות
מד:) לא יהיה צך עקרה, שלא תהא
תפלתך עקורה לפני המקום, אימתי,
צומן שאתה משים עצמך כצהמה ע"כ.
ונראה שנרמזו צזה עוד, דהנה אמרו
חז"ל (צכורות ה:) שנים שנכנסו להתפלל
וקדם אחד מהם להתפלל, וינא ולא
המתין לחצירו, טורפין לו תפלתו
צפניו ע"כ. ופירש צאהצת יונתן (פ'
ואחחנן), דשנים נכנסים להתפלל, היינו
הגשמה יחד עם הגוף, הגוף מתפלל
צחתך המלים צגשמיות, והגשמה
מכוונת פירוש המלות. וקדם אחד
המיוחד שצהן וינא, שצבו צל עמו

לימודם של כל השנה, וכמאמרם (סנהדרין נט.) כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה, דומה לאדם שזרע ואינו קוצר. רבי יהושע אומר כל הלומד תורה ומשכחה, דומה לאשה שיולדת וקוצרת ע"כ. ויש לו לסדר לימודו של כל השנה, שיהיו מחודדים צפיו, דבר דבור על אופניו. וזהו והיה עקב (מלשון סוף), כאשר באים סוף ימי השנה, אז תשמעון את המשפטים האלה (תשמעון מלשון אסיפה כמו שנאמר (שמואל א טו-ד) וישמע שאל את העם), והיינו שהתורה שלמד במשך כל ימי השנה, יש לו לאסוף אותם בסופו, ולהניחם באוצרו, כמו שקוצרין התבואה אחר הזריעה, ומניחין אותה באוצרותיו. והלומד ואינו חוזר, דומה למי שאינו מאסף התבואה, שסופו להרקב בחוץ.

וזדו דוגמת המנורה העשויה פרקים, שהאומן טורח לסדר כל קנה ופרק צפני עצמו, וכל נקודה שבהמנורה לעצמה אין לה תואר והדר, ואי אפשר להשתמש בה כלל. וגם אחר שגמר כבר כל הפרקים הנצרכים, לא נצנה הכלי עד שירכיב ויסדר כל קנה וקנה על מקומה. ואם אין הקנים מסודרים כראוי, ומכל שכן כאשר חסר לו איזה חלק, אפילו קטן

צלי דעת, קן אומר ומדבר בלא לב ולב.

ולפי דרשת חז"ל שלא תהא תפלתך עקורה מן המקום, יש לרמוז על הא דאמרו חז"ל (ברכות ו:) כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו ע"כ. אשר צוה נכלל גם כן לעמוד על מקום אחד, ולא להסתובב אנה ואנה, אלא יעמוד על מקומו ויתפלל, ולא תהא תפלתך עקורה מן המקום' דייקא. והיה עקב תשמעון, היינו לשמור הפסיעות שאדם דש בעקביו, ואז אלקי אברהם יהא בעזרו, ושמר ה' אלקיך לך את הצרית וגו' אשר נשבע לאבותיך דייקא.

ובמדרש רבה ריש פרשתנו (ג-א), הלכה אדם מישראל שיש

לו מנורה שעשויה פרקים פרקים, מהו לטלטלה בשבת, כך שנו חכמים המרכיב קני מנורה בשבת חייב חטאת וכו', כאדם שצונה בשבת ע"כ. ויש לומר ענין הסמיכות להקרא, והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, שיש צוה רמוז לצני תורה שיושבים על צרכי התורה כל השנה, ומוסיפים בלימודם יום יום. שצבוא סוף השנה יש להם להקדיש זמן יותר לחזור על

וצרש"י פירש, תתחכם צו להבין דברים חדשים מתוך דברים ישנים ע"כ. (והוצא גם צרש"י צפרשמו יא-יג). ולעניינינו יש לומר, כי הנסיון מראה, שכל אלו שאינם חוזרים על לימודם, צרבות הימים הם נעשו מיואשים, ואין מרגישין סיפוק בלימודם, שרואים עצמם אחר כמה שנים שלא השיגו כלום, ואין תלמודם צידם, מה שאין כן אלו החוזרים על לימודם בסוף השנה, ובכל שנה מיתוסף להם מסכת או מקצוע צתורה שהם צקיאים צה, הרי זה נותן להם עידוד לגמור עוד מסכת ועוד מקצוע. וזהו שאמר הכתוב, והיה אם שמוע צישן, שתחזור על לימודך, הרי זה יתן לך סיפוק ועידוד שתראה לשמוע צחדש, להיות צקי צעוד מסכת ועוד מסכת.

צצקטניס, אין המנורה שזה כלום, ואי אפשר להשתמש צה. ולכן כשמרכיב אדם מנורה צשצת, אף שלא הוסיף כלום צעצם המלאכה, שהכל היה נגמר צבר מערב צצת, הסיודור של הדברים והרכצתו, זהו עשיית הכל, ועל זה חייב משום צונה. וכמו כן ילמוד ממנו לקח לתורתו צקיום ימי לימוד, לקדר הדברים על אופנם, ולהרכיב כל הדפים והעניינים שלמד, שיהיה המקצוע צתורה שלמד, מונח אללו צצקופסא, ולהיות הדברי תורה משוננים ומחודדים צפיו.

ובזה נראה לצאר מאמרס (סוכה מו). והיה אם שמוע תשמע (דברים כה-א), אם שמוע צישן [מחזר על תלמודך ששמעת], תשמע צחדש ע"כ.

בסעודת שלישית פרשת ראה תשס"ח לפ"ק

שלום צניך ע"כ. וכתב צחתם סופר (סד:) על פי מה שאמרו חז"ל (מכות כד.) צרבן גמליאל וכו' ורבי עקיבא שהיו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצית ראו שועל שהיה יוצא מצית קדשי קדשים, התחילו הם

בהפטורה (ישעיה מד-יא) עניה סוערה לא נוחמה, הנה אנכי מרביץ צפוך אצניך, ויסדתיך צספירים, ושמתי כדכד שמשותיך, ושעריך לאצני אקדת, וכל גבולך לאצני חפץ, וכל צניך למודי ה', ורצ

ויש לומר צוה עוד, לאיתא בגמרא
 (מעניית ל:) כל המתאבל על
 ירושלים זוכה ורואה בשמחתה.
 ולכאורה הו' ליה למימר בלשון עמיד,
 'זוכה ויראה בשמחתה', ולא 'זוכה
 ורואה', שהרי עיר הקודש עודנה
 בחורבנה. ופירש רבינו החתם סופר
 (שם לו.) כי אמרו חז"ל (צ"ר פד-יט)
 שגזירה על המת שישתכח מן הלב
 ע"כ. וכמו שרואין בחוש שהאצילות על
 המת פוחת והולך, עד שאחר זמן שוב
 לא מתאבל כלל. וכן הוא בכל אצידה
 והפסד ממון, ברבות הימים מתפכח
 נערו עד שנשכח ממנו. אבל לעומת
 זה בחורבן צית מקדשינו, אנו רואין
 שאין האצילות נפסקת, וזה כאלפיים
 שנה שהלכנו גולה אחר גולה, ואנו
 בוכים ומצבים ומתאבלים על ירושלים
 וחורבנה, ולא משתכח מן הלב.

אך הענין הוא, לאמרו חז"ל (שם)
 דזהו רק על המת, אבל אין
 אדם מקבל תנחומין על החי, ולכן
 מנינו ציוסף הנדיק שהתאבל עליו
 יעקב כ"ב שנה, וימאן להנחם
 (בראשית לו-לה), וכמבאר ברש"י (שם).
 והיינו מטעם דכיון שיש לו עוד תקוה
 בלב, שעוד יתראה ויבא לפניו, אינו
 יוצא הדבר מלבו. וכמו כן אם לא

בוכים ורבי עקיבא משחק, אמרו לו
 מפני מה אתה משחק, אמר להם
 ואחס מפני מה אתם בוכים, אמרו
 לו מקום שכתוב צו (במדבר א-גא)
 והזר הקרב יומת, ועכשיו שועלים
 הלכו צו, ולא נצכה. אמר להן לכך
 אני מנחק, דכתיב (ישעיה ח-ג)
 ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה
 הכהן ואת זכריה בן יצרכיהו, וכי מה
 ענין אוריה אלל זכריה, אוריה במקדש
 ראשון, וזכריה במקדש שני, אלל תלה
 הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של
 אוריה [כלומר שפורענות שניבא
 אוריה נתקיים, כמו כן עמיד
 להתקיים דברי נחומים של זכריה],
 באוריה כתיב (מיכה ג-י) לכן בגללכם
 ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה
 וגו', בזכריה כתיב (זכריה ח-ד) עוד
 ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים,
 עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה
 הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו
 של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו
 של אוריה צידוע שנבואתו של זכריה
 מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו,
 עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו ע"כ.
 על כן בא הכתוב כמתמיה, איך עניה
 סוערה, בעניה לא תראה נחמה, הרי
 זה העניות והשפלות נחמה גדולה
 לנפות להרצת צפוך אצניך ע"כ.

מן הלז, הרי זה עולה זקנה אחת עם נזואת זכריה, שעוד ישצו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים, כי רק על דבר הנאצד, ויתכן עוד לחזור למואלו, אין מקבלין תנחומין.

וזהו שאומר הנביא, עניה סוערה, שנפשה סוערת ואינה מוצאת מנוחה לנפשה, לא נוחמה, שאינה מקבלת תנחומין גם אחר עבור כבר שנים רבות מחורבנה, והלא גזירה על המת שישתכח מן הלז, ועל כרחק כי יש עוד תקוה, כי הנה אנכי מרביץ בפרך אבניך וגו', ושצו עוד בניס לגבולם.

וזהו אמרו חז"ל (סנהדרין 15:) כלו כל הקליין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים. ורבי אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין וכו' ע"ש. ונראה דזה יהיה בכחו של אליהו, כמו שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, והשיב לב אבות על בני ולב בני על אבותם (מלאכי ג-כג), ואין אליהו בא אלא לעשות שלום בעולם (עדות ח-י). אשר בזה נכלל גם השלום שבין ישראל לאזיהם שבשמים. והיינו שיערה ה'

היה תקוה שירושלים תצנה, בזדאי שהיה הדבר נשכח מן הלז, והיו מתנחמים על זה ברחובות הימים. ועל כרחק שירושלים לא מת אלא חי, רק נאצד מאתנו לפי שעה, ויש תקוה שיחזור בנוי ומשוכלל מלמעלה (רש"י סוכה מא.). וזהו כל המתאצל על ירושלים, ולמה מתאצלין, אלא ודאי שהוא עוד חי, מזה עצמה זוכה ורואה בשמחתה גם כעת ודפח"ח.

וזהו עומק שמחת רבי עקיבא, לא רק שהיה מאמין בדברי הנביאים, כי עוד ישצו זקנים וזקנות בירושלים, אלא ראה אותה בחוש צעיניו. וכאשר הסתכל על רצן גמליאל וחזריו שהמה בזכין, אף שהיו כבר שנים רבות אחר החורבן, ולא נשתכח מן הלז, הרי זה לסימן שהצית המקדש לא מת אלא חי עוד, ולכן היה שמת. וזהו השני עדים הנאמנים, דלכאורה הרי אוריה העיד על החורבן, וזכריה על הגאולה, ואם כן יש כאן רק עד אחד, ואין זה עדים נאמנים. אבל באמת מנזואת אוריה שאמר, ליון שדה תחרש, וירושלים 'עיין' תהיה, אשר תמיד יהיו עיני ישראל נשואות עליה, ומעיינים ועומדים ומנפים לזנינה, ולא תשתכח

והתורה והמלוה, יצר הרע קרוי אצן דכתיב והסירותי את לב האצן מצשרכם, תורה אצן, יצר הרע אצן, האצן תשמור את האצן ע"כ.

אמנם החילוק בין האצנים האלו הם, כי אצן של יצר הרע המה אצנים דוממים, אין בהם תואר והדר, קרוי חומר. לא כן האצן של תורה, המה אצני סנפירינין דוגמת לחות האצן, שנאמר למשה, פסל לך שני לחות אצנים (שמות לד-א), שהראהו מחצב סנפירינין מתוך אהלו (ויק"ר לז-ב). ועל התורה נאמרה, יקרה היא מפנינים (משלי ג-טו), ונחמדים מזהב ומפז (תהלים יט-יא). והתורה ומלוותיה המה אצנים חסודים ויקרים, אשר גם אצן קטן עולה להון רב. וכאשר האדם נכשל בחטא של האצן יצר הרע שהסיתו לרעה, ועושה תשובה מאהבה, והזדונות מתהפכים לזכיות, אז האצנים האלו של חטא ועון, מתהפכים לאצנים חסודים, פנינים ומרגליות ופז וספירים.

וביון שמעשה בני ישראל משפיעים על העולם, וכמאמרם (יצמות סג.) שאפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא אינן מתזכרות אלא בשביל

רוח טהרה ממרום, לעורר הניצוץ הפנימי שצכל יהודי לאהבה את ה', דוגמת אהבת צנים על אבותם, אשר צנים אחס לה' אלקיים, ומתוך אהבת ה' יתעוררו על מצבם, ויתחרטו על הפירוד שצא מפגם העונות, וכולם ישונו אל ה' מתוך אהבתו. וזוה יתעלה כל הצריאה, כי בתשובה מאהבה זדונות נעשו זכיות (יומא פו.), וממילא כל העונות והפשעים של כל הדורות יתהפכו לזכותים, ויצא הכל על תיקונו.

והנה היצר הרע קראו יחזקאל אצן שנאמר (יחזקאל לו-כו) והסירותי את לב האצן מצשרכם (סוכה גז.), ודרשו חז"ל (שם) אם פגע צך מנוול זה משכהו לזית המדרש, אם אצן הוא נימות ע"ש. - וכמו כן מלות ומעשים טובים מתוארים גם כן בשם אצן, וכדאיתא צוהר הק' (תיקונים סא:): ודברתם אל הסלע (צמדז כ-ח), אלו צני נשא דמשדלין צאורייתא. עוד שם (קמג:): אצן מאסו הצונים (תהלים קיח-כז), אינון מארי מתניתין ע"כ. ואיתא צמדזש רבה (ויקרא לה-ה) כך אמר הקצ"ה, תורה קרויה אצן ויצר הרע קרוי אצן, תורה קרויה אצן שנאמר (שמות כד-יב) את לחות האצן

הטומאות שצרחות העיר, והעין רואה והלז חומד ושז כל מעשה גומרינ.

על כן כאשר יזכו ישראל לתשובה מאהבה, והזדונות יתהפכו לזכויות, אז אנכי מרביץ צפון אבניך, ויסדתיך צפירי, המה אבנים אדומים ויקרים, שהחטא נמשל לאדום, אם יהיו חטאיכם כשנים וגו' (ישעיה א-יח), והחטא יתהפך לזכויות, ויסדתיך צפירי. ושמתי כדכד 'שמשותיך', החלונות שבהם התחילה החטא של האבן של היצר הרע, יתהפכו לכדכד, 'ושעריך' לאבני אקדת, השערים של הגוף שהיו מלאי חטא ועון, יתהפכו לאבני אקדת, של אש להבה, וכל 'גבולך' לאבני חפץ, מה שעברו על הגבולים והגדרים והסייגים יתהפכו לאבני חפץ.

ואבזר שז, וכל צניק לימודי ה', ורצ שלום צניק, כי עיקר פירוד הלצנות צא מקנאת איש אל רעהו, וזה גורם שנאה ותחרות, וכל זה צא מסיבת הגאווה והתרוממות, שכל אחד רוצה לעמוד צמעלה גדולה מחבירו. ולכן תלמידי חכמים מרצים שלום בעולם (צרכות סד), כיון שהם ענוים

ישראל ע"ש. על כן לעתיד יזכו שישתנה להם כל האבנים הפשוטות לאבני חפץ, ואנכי מרביץ צפון אבניך, ויסדתיך צפירי, ושמתי כדכד שמשותיך, ושעריך לאבני אקדת, וכל גבולך לאבני חפץ. והוא זה לעומת זה, שצמדה שאדם מודד מודדין לו, וכמו שבני ישראל צמעשיהם, זדונות נעשו להם זכויות, הופכים אבן של היצר לאבן של תורה, כן יזכו לעתיד שיהיו כל האבנים הללו אבני חפץ.

ובהיות שדרכו של היצר הרע להתחיל בצברים קטנים, עד ששז חופס האדם צרשתו כליל, וכמו אמרו (סוכה נג). צתחלה קראו הלק, ולצסוף קראו אורת, ולצסוף קראו איש ע"ש. ואמרו (שבת קה). היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר עשה כך, עד שאומר לו לך עבוד עצודה זרה ע"ש. ואם כן תחלת כניסת היצר הוא לפרוץ הגבולים שעשו חכמים סייג לתורה, וממנה הוא צא להשערים שיש צאדם שהמה הפה והעינים והאזנים, שצע שערים, כמצואר צמפרשים על הכחוצ שופטים ושטרים תתן לך צכל שעריך (דברים טז-יח). ומפתה את האדם לישז אלל החלון לראות צדרכי הגויים, ושאר

ושפלי רוח, ומקבלים הכל צאהבה. והנה השם הוי"ה מורה על מדת ענוה, וכמו שכתב החיד"א לפרש מה שאמרו (מגילה לא.) כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא, שם אתה מוצא ענותנותו, כי המילוי של אותיות שם הוי"ה צ"ה הם הכי קטנים מכל אותיות א"ב (מילוי של אות ו' הוא ו"ד, ושל אות ה' הוא ה', ושל אות ו' הוא גם כן ו'). וזהו בכל מקום

שאתה מוצא גדולתו של הקצ"ה, שהוא השם הוי"ה, שם העצם, המורה שמהוה כל היות, שם גופא אתה מוצא ענותנותו ע"כ. (וכן כתב זכ"ל יקר ריש פרשת מקץ). ועל כן אמר, שלעתיד יהיו כל בניך לימודי הוי"ה, שילמדו מדת הענוה מהשם הוי"ה, ולכן רב שלום בניך, שיהא שלום ושלוה צארמנותך, שצמקום ענוה ושלולת רוח, יש שלום ושלוה.

על הטוב יזכר
ידידינו החשובים שהשמחה במעונם
שנדבו להוצאת קונטרס הזה

* * *

הר"ר שלמה טובל נ"ו
לרגל אירוסי בנו החתן בנימין נ"ו
עב"ג בת הר"ר שמואל הכהן פריעד נ"ו

* * *

הר"ר מרדכי אדלער נ"ו
לרגל הולדת בתו למזל טוב

* * *

הר"ר מאיר מרדכי בערקאוויטש נ"ו
לרגל הולדת בנו למזל טוב

* * *

הר"ר דניאל בלומענפעלד נ"ו
לרגל הולדת בתו למזל טוב

* * *

הר"ר לוי יצחק דערבארעמדיגער נ"ו
לרגל הולדת בנו למזל טוב

* * *

הר"ר אליעזר זוסיא קיש נ"ו
לרגל החלאקה לבנו נ"ו